

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA HENRIKA SAUGMANDSGORA ĒES
[HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE] secinājumi,
sniegti 2017. gada 14. decembrī¹

Apvienotās lietas C-331/16 un C-366/16

K.

pret

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie

**(*Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Middelburgā,
Nīderlande) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)**

un

H.F.

pret

Belgische Staat

(*Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, Beļģija) lūgums sniegt
prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Savienības pilsonība – Direktīva 2004/38/EK – 27. panta
2. punkts – Pārvietošanās un uzturēšanās brīvību ierobežojums sabiedriskās kārtības vai valsts drošības
apsvērumu dēļ – Faktiski, attiecīgajā brīdī esoši un pietiekami nopietni draudi, kas skar kādu no
sabiedrības pamatinteresēm – Persona, kurai ir liegts bēgļa statuss Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas
a) punktā un Direktīvas 2011/95/ES 12. panta 2. punkta a) apakšpunktā minēto iemeslu dēļ –
Samērīgums – Direktīvas 2004/38/EK 28. panta 1. punkts un 3. punkta a) apakšpunkts –
Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. pants – Tiesības uz privātās un ģimenes
dzīves neaizskaramību

I. Ievads

1. *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Middelburgā,
Nīderlande) un *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome,
Beļģija) jautā Tiesai, kā interpretēt Direktīvas 2004/38/EK² 27. panta 2. punktu un 28. panta 1. punktu
un 3. punkta a) apakšpunktu, lasot tos kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk
tekstā – “Harta”) 7. pantu un 1950. gada 4. novembrī Romā parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un
pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – “ECPAK”) 8. pantu.

¹ Oriģinālvaloda – franču.

² Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un
uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK,
75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV 2004, L 158, 77. lpp.).

2. Šie lūgumi sniegt prejudiciālus nolēmumus iekļaujas to lietu kontekstā, kuras attiecas uz tādu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību, kas izriet no Direktīvas 2004/38, ierobežojošu pasākumu atbilstību šīm tiesību normām, kuri veikti attiecībā uz indivīdiem, kas pirms Savienības pilsoņa vai Savienības pilsoņa ģimenes locekļa statusa iegūšanas ir tikuši izslēgti no to personu loka, kuras atzītas par bēgļiem, piemērojot Ženēvas Konvencijas par bēgļa statusu (turpmāk tekstā – “Ženēvas konvencija”)³ 1. panta F daļas a) punktu.

3. Šī tiesību norma – kuras formulējums ir pārņemts Direktīvas 2011/95/ES⁴ 12. panta 2. punkta a) apakšpunktā – patvēruma meklētājiem, par kuriem ir nopietni iemesli uzskatīt, ka viņi ir izdarījuši noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, liedz saņemt no Ženēvas konvencijas izrietošo aizsardzību.

4. Iesniedzējtiesas galvenokārt mēģina noskaidrot, vai un ar kādiem nosacījumiem fakts, ka personai iepriekš ir ticis piemērots izslēgšanas noteikums, kas paredzēts šīs konvencijas 1. panta F daļas a) punktā, var pamatot to, ka tiek ierobežotas pārvietošanās un uzturēšanās brīvības, kuras šai personai izriet no Direktīvas 2004/38.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Starptautiskās tiesības

5. Vispirms Ženēvas konvencijas 1. panta A daļā ir sniegta jēdziena “bēglis” definīcija, bet tālāk F daļā ir norādīts:

“Šīs Konvencijas noteikumi neattiecas uz personu, par kuru ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tā:

- a) ir izdarījusi noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā definēts starptautiskajos dokumentos, kas ir sastādīti, lai veidotu noteikumus attiecībā uz šādiem noziegumiem;
- b) ir izdarījusi nopietnu nepolitisku noziegumu ārpus patvēruma valsts pirms uzņemšanas šajā valstī par bēgli;
- c) ir atzīta par vainīgu darbībā, kas ir pretēja Apvienoto Nāciju mērķiem un principiem.”

3 Šī konvencija ir parakstīta Ženēvā 1951. gada 28. jūlijā (*Recueil des traités des Nations unies*, 189. sēj., 150. lpp., Nr. 2545 (1954)) un ir stājies spēkā 1954. gada 22. aprīlī. Tā ir papildināta ar Protokolu par bēgļa statusu, kas noslēgts Ņujorkā 1967. gada 31. janvārī un stājies spēkā 1967. gada 4. oktobrī.

4 Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīva par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2011, L 337, 9. lpp.). Šajā tiesību normā ir pārņemts Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2004, L 304, 12. lpp.), kura bija piemērojama attiecīgo faktu norises laikā un kura ir aizstāta ar Direktīvu 2011/95, 12. panta 2. punkta a) apakšpunktu.

B. Savienības tiesības

1. Direktīva 2004/38

6. Direktīvas 2004/38 27. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

“1. Ievērojot šīs nodaļas noteikumus, dalībvalstis neatkarīgi no valstiskās piederības drīkst ierobežot Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ. Šādus apsvērumus neizmanto ekonomiskos nolūkos.

2. Pasākumi, ko veic sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumu dēļ, atbilst proporcionalitātes principam un pamatojas tikai uz attiecīgā indivīda personisko darbību. Iepriekšējas kriminālas sodāmības pašas par sevi nav pamatojums šādu pasākumu veikšanai.

Attiecīgā indivīda personiskajai darbībai jārada faktiski, attiecīgajā brīdī esoši un pietiekami nopietni draudi, kas skar vienu no sabiedrības pamatinteresēm. Nav pieņemami apsvērumi, kas atdalīti no konkrētā gadījuma iezīmēm vai pamatojas uz vispārējas profilakses apsvērumiem.”

7. Saskaņā ar šīs direktīvas 28. pantu:

“1. Uzņēmēja dalībvalsts, pirms pieņem lēmumu par izraidīšanu sabiedriskās kārtības vai valsts drošības dēļ, ņem vērā apsvērumus, piemēram, to, cik ilgi attiecīgais indivīds ir uzturējies tās teritorijā, viņa/viņas vecumu, veselības stāvokli, ģimenes un ekonomisko stāvokli, sociālo un kulturālo integrāciju uzņēmējā dalībvalstī un to, cik stipras saiknes viņu vieno ar izcelsmes valsti.

2. Uzņēmēja dalībvalsts nedrīkst pieņemt lēmumu par tādu Savienības pilsoņu vai viņu ģimenes locekļu izraidīšanu neatkarīgi no valstiskās piederības, kuriem ir tiesības pastāvīgi uzturēties tās teritorijā, izņemot nopietnu sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumu dēļ.

3. Lēmumu par izraidīšanu nedrīkst pieņemt pret Savienības pilsoņiem, izņemot, ja lēmums pamatojas uz nopietniem valsts drošības apsvērumiem, ko definējušas dalībvalstis, ja pilsoņi:

a) ir uzturējušies uzņēmējā dalībvalstī iepriekšējos desmit gadus;

[..].”

2. Direktīva 2011/95

8. Direktīvas 2011/95 12. panta 2. punktā ir paredzēts:

“Trešās valsts valstspiederīgos vai bezvalstniekus izslēdz no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

a) viņš izdarījis noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā noteikts starptautiskos dokumentos, kas sastādīti, lai paredzētu noteikumus pret šādiem noziegumiem;

[..].”

C. Valstu tiesības

1. Nīderlandes tiesības

9. Saskaņā ar 2000. gada 23. novembra *Vreemdelingenwet* (Ārvalstnieku likums) (turpmāk tekstā – “Nīderlandes Ārvalstnieku likums”) 67. pantu:

“1. Ja vien nav piemērojama 3. nodaļa, ar [*Minister van Veiligheid en Justitie* (drošības un tieslietu ministrs, Nīderlande)] lēmumu ārvalstnieks var tikt atzīts par nevēlamu personu:

[..]

e. Nīderlandes starptautisko attiecību interesēs.

[..]

3. Atkāpjoties no 8. panta, ārvalstnieks, kurš atzīts par nevēlamu personu, Nīderlandē uzturas nelikumīgi.”

2. Beļģijas tiesības

10. Saskaņā ar 40.*bis* panta 2. punktu 1980. gada 15. decembra *wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen* (Likums par ārvalstnieku ieceļošanu, uzturēšanos, apmešanos uz dzīvi un izraidīšanu, turpmāk tekstā – “Beļģijas Ārvalstnieku likums”) tā redakcijā, kas bija spēkā attiecīgo faktu norises laikā lietā C-366/16, par Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem uzskata arī viņa augšupējos radniekus vai viņa laulātā apgādībā esošos augšupējos radniekus.

11. Ar šī likuma 43. pantu Beļģijas tiesībās ir transponēts Direktīvas 2004/38 27. pants.

III. Pamatlietas, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

A. Lieta C-331/16

12. K. ir dubultā Bosnijas un Hercegovinas un Horvātijas pilsonība. Viņš ieceļoja Nīderlandē 2001. gadā kopā ar savu laulāto un savu vecāko dēlu. Kā norādījusi iesniedzējtiesa, kopš tā laika K. nepārtraukti ir uzturējies šajā dalībvalstī. 2006. gadā tur piedzima viņa jaunākais dēls.

13. K. iesniedza pirmo patvēruma pieteikumu neilgi pēc savas ierašanās Nīderlandē 2001. gadā. Ar 2003. gada 15. maija lēmumu *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* (drošības un tieslietu valsts sekretārs, Nīderlande, turpmāk tekstā – “Nīderlandes *Staatssecretaris*”) noraidīja šo pieteikumu. Šis lēmums bija pamatots ar to, ka pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka laikposmā no 1992. gada aprīļa līdz 1994. gada februārim bijušās Dienvidslāvijas teritorijā K. bija izdarījis noziegumus, kuri ietilpst kategorijās, kas norādītas Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) un b) punktā. Minētais lēmums kļuva par galīgu lēmumu pēc *Raad van State* (Valsts padome, Nīderlande) 2005. gada 21. februāra sprieduma, ar kuru šis lēmums tika apstiprināts.

14. 2011. gadā *K.* iesniedza otro patvēruma pieteikumu, kurš arī 2013. gada 16. janvārī tika noraidīts ar Nīderlandes *Staatssecretaris* lēmumu Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) un b) punktā minēto izslēgšanas noteikumu piemērošanas dēļ. Šis lēmums bija papildināts ar ieceļošanas aizliegumu Nīderlandes teritorijā uz desmit gadiem. *Raad van State* (Valsts padome) apstiprināja minēto lēmumu ar 2014. gada 10. februāra spriedumu, pēc kura tas ir kļuvis par galīgu lēmumu.

15. Turklāt *K.* lūdza Nīderlandes *Staatssecretaris* atcelt viņam noteikto ieceļošanas aizliegumu Nīderlandes teritorijā. Ar 2015. gada 22. jūlija lēmumu šī iestāde atcēla šo aizliegumu un vienlaikus atzina viņu par nevēlamu personu, pamatojoties uz Nīderlandes Ārvalstnieku likuma 67. panta 1. punkta e) apakšpunktu. Šis lēmums tika pieņemts sakarā ar to, ka kopš Horvātijas Republikas pievienošanās Eiropas Savienībai 2013. gada 1. jūlijā *K.* bija ieguvis Savienības pilsonību. Pretēji ieceļošanas aizliegumam, kas var attiekties tikai uz trešo valstu valstspiederīgajiem, par nevēlamu personu var tikt atzīts Savienības pilsonis.

16. *K.* iesniedza Nīderlandes *Staatssecretaris* sūdzību par šo atzišanu par nevēlamu personu. Šī sūdzība tika noraidīta ar 2015. gada 9. decembra lēmumu (turpmāk tekstā – “strīdīgais lēmums lietā C-331/16”).

17. Šajā lēmumā Nīderlandes *Staatssecretaris* atsaucās uz saviem 2003. gada 15. maija un 2013. gada 16. janvāra lēmumiem, ar kuriem tas ir noraidījis *K.* iesniegtos patvēruma pieteikumus. Atsaucoties uz pirmo no šiem lēmumiem un uz projektu, kura rezultātā tas tika pieņemts, šī iestāde konstatēja, ka *K.* bija jāzina (“knowing participation”) par kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci, ko esot izdarījušas Bosnijas armijas, kuras sastāvā viņš bija, speciālās vienības, un ka viņš tajos bija personiski piedalījies (“personal participation”).

18. Pamatojoties vienīgi uz šiem agrākajiem konstatējumiem, Nīderlandes *Staatssecretaris* uzskatīja, ka ar savu klātbūtni Nīderlandē *K.* kaitē šīs dalībvalsts starptautiskajām attiecībām. Pēc šīs iestādes domām, ir jāizvairās no tā, ka šī valsts kļūst par uzņēmēju valsti personām, par kurām ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tās ir atzītas par vainīgām tāda veida darbībā, kas minēta Ženēvas konvencijas 1. panta F daļā. Turklāt ar sabiedriskās kārtības un valsts drošības aizsardzību tiek pieprasīts veikt visus pasākumus, kuri ir nepieciešami, lai nepieļautu, ka Nīderlandes pilsoņi nodibina kontaktu ar šādām personām, it īpaši, ka *K.* pārņemto noziegumu upuri vai viņu ģimenes locekļi ar viņu satiktos Nīderlandē.

19. Ņemot vērā iepriekš minēto, šī iestāde secināja, ka *K.* rada faktiskus, attiecīgajā brīdī esošus un pietiekami nopietnus draudus, kas skar vienu no sabiedrības pamatinteresēm Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta izpratnē.

20. Šī secinājuma pamatojumam Nīderlandes *Staatssecretaris* minēja *Raad van State* (Valsts padome) 2008. gada 12. septembra⁵, 2015. gada 16. jūnija⁶ un 2015. gada 21. augusta⁷ spriedumus. Šajos spriedumos šī tiesa ir uzskatījusi, ka, ņemot vērā Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktā minēto noziegumu ārkārtīgo smagumu, draudi kādai no sabiedrības pamatinteresēm, ko rada tādas personas klātbūtne, kurai ir liegts bēgļa statuss saskaņā ar šo tiesību normu, pēc savas būtības ir ilgstoši attiecīgajā brīdī esoši. Pēc minētās tiesas domām, attiecībā uz konstatējumu par šādu draudu esamību nav jāveic attiecīgā indivīda iespējamās turpmākās darbības vērtējums.

21. Nīderlandes *Staatssecretaris* piebilda, ka tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kas nostiprinātas ECPAK 8. pantā, neradot šķērslī tam, lai *K.* tiktu atzīts par nevēlamu personu.

5 NL:RVS:2008:BF1415.

6 NL:RVS:2015:2008.

7 NL:RVS:2015:2737.

22. Par strīdīgo lēmumu lietā C-331/16 K. iesniedza prasību *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Midelburgā).

23. Šajā kontekstā šī iesniedzējtiesa šaubās, *pirmkārt*, par šī lēmuma saderību ar Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta otro daļu. Ievērojot it īpaši laiku, kas pagājis kopš laikposma, kad K. esot izdarījis noziegumus, kuri ietilpst Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) un b) punktā norādītajās kategorijās, minētā tiesa būtībā jautā, vai tas, ka pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka K. ir izdarījis šādus noziegumus, ir pietiekami, lai pamatotu to, ka viņa klātbūtne Nīderlandes teritorijā rada “faktiskus, attiecīgajā brīdī esošus un pietiekami nopietnus draudus, kas skar vienu no sabiedrības pamatinteresēm” šīs direktīvas 27. panta 2. punkta otrās daļas izpratnē. Minētā tiesa arī norāda, ka K. nav bijusi neviena kriminālsodāmība.

24. Šajā ziņā iesniedzējtiesa šaubās par *Raad van State* (Valsts padome) judikatūras, kura minēta šo secinājumu 19. punktā un ar kuru ir pamatots strīdīgais lēmums lietā C-331/16, atbilstību šai tiesību normai. Šīs šaubas ir balstītas gan uz šīs tiesību normas formulējumu, gan uz Tiesas judikatūru, it īpaši tās spriedumiem *Bouchereau*⁸, *B* un *D*⁹, *I*¹⁰, kā arī *H. T.*¹¹.

25. Turklāt iesniedzējtiesa min spriedumu, kuru Beļģijā 2013. gada 27. martā pasludinājusi *Raad voor Vreemdelingebevestigingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome)¹² un kurā ir noraidīts jebkāds automātisms starp Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punkta piemērošanu, ko veikušas Nīderlandes iestādes, Savienības pilsoņa ģimenes locekļa agrākās rīcības dēļ un draudu esamību, kas pamato atteikumu viņam piešķirt tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties.

26. Turklāt savā prasībā par strīdīgo lēmumu lietā C-331/16 K. it īpaši norāda, ka starptautiskās attiecības neiekļaujas jēdzienā “sabiedriskā kārtība” Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta otrās daļas izpratnē. Turklāt ar pieeju, ka jebkurš šī pēdējā minētā iespējamais kontakts ar kādu no viņa upuriem pats par sevi radītu draudus sabiedriskajai kārtībai, šis jēdziens pārmērīgi tiek paplašināts. Katrā ziņā Nīderlandes *Staatssecretaris* neesot pietiekami izklāstījis iemeslus, kādēļ K. klātbūtne Nīderlandē kaitētu šīs dalībvalsts starptautiskajām attiecībām. Šī iestāde arī neesot pārliecināta pierādījusi, ka K. upuri atrastos uz Nīderlandes zemes.

27. *Otrkārt, Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Midelburgā) šaubās par šī lēmuma atbilstību prasībai, kas minēta Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta pirmajā daļā, ka attiecībā uz jebkuru Savienības pilsoņa pārvietošanās un uzturēšanās tiesību ierobežojumu ir jāievēro samērīguma princips. Šī tiesa arī šaubās par minētā lēmuma saderību ar šīs direktīvas 28. panta 1. punktu un 3. punkta a) apakšpunktu. Šajā ziņā tā atsaucas uz Komisijas paziņojuma par norādījumiem, kā labāk transponēt un piemērot [Direktīvu 2004/38], 3.3. punktu (turpmāk tekstā – “Komisijas norādījumi”)¹³.

28. Šajā ziņā iesniedzējtiesa norāda, ka K. un viņa ģimenes locekļi ir pilnībā integrējušies Nīderlandes sabiedrībā, jo viņi kopš 2001. gada dzīvo Nīderlandē, kurā ir dzimis K. otrais dēls un kurā viņa abi dēli apmeklē izglītības iestādes. Turklāt K. ir atzinis, ka viņa ģimene ieguvusi Horvātijas pilsonību tīri tehnisku iemeslu dēļ un šī valsts viņam ir pilnīgi sveša, jo tur viņi nekad nav dzīvojuši un tur viņiem neesot ģimenes. Turklāt viņš apgalvo, ka horvāti, kas ir katoļi, vairs nevar turpināt dzīvot Bosnijā un Hercegovinā, kas ir valsts, ar kuru, starp citu, viņa bērniem nav nekādas saiknes.

8 Spriedums, 1977. gada 27. oktobris (30/77, EU:C:1977:172, 27.–29. punkts).

9 Spriedums, 2010. gada 9. novembris (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 103.–105. punkts).

10 Spriedums, 2012. gada 22. maijs (C-348/09, EU:C:2012:300, 30. punkts).

11 Spriedums, 2015. gada 24. jūnijs (C-373/13, EU:C:2015:413, 92. punkts).

12 Spriedums Nr. 99921.

13 2009. gada 2. jūlija paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei (COM(2009) 313, galīgā redakcija). Šajā punktā ir uzskaitīti faktori, kuri ir saistīti ar ieinteresētās personas personīgo un ģimenes situāciju un kuri ir jālīdzsvaro ar sabiedrības pamatinteresēm, lai pārbaudītu tādu sabiedriskās kārtības vai valsts drošības pasākumu samērīgumu, kuru mērķis ir aizsargāt šīs intereses.

29. Šajos apstākļos *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Midelburgā) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai atbilstoši Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktam ir atļauts atzīt par nevēlamu personu tādu Savienības pilsoni, par kuru – kā šajā lietā – ar galīgu nolēmumu ir konstatēts, ka viņam ir piemērojams Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļas a) un b) punkts, jo, ņemot vērā šajā konvencijas normā minēto noziedzīgo nodarījumu īpašo smagumu, ir jāpieņem, ka draudi kādai sabiedrības pamatinteresei pēc būtības ir ilgstoši attiecīgajā brīdī esoši?”
- 2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša, kā saistībā ar plānotu atzīšanu par nevēlamu personu ir jāizvērtē, vai iepriekš minētā Savienības pilsoņa rīcība, ja attiecībā uz viņu ir atzīta Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļas a) un b) punkta piemērojamība, ir uzskatāma par faktiskiem, attiecīgajā brīdī esošiem un nopietniem draudiem kādai sabiedrības pamatinteresei? Kāda nozīme šādā gadījumā ir tam, ka 1. panta F daļā minētās darbības – kā šajā lietā – ir veiktas pirms ilga laika, šajā lietā – no 1992. līdz 1994. gadam?
- 3) Kāda nozīme, novērtējot jautājumu, vai par nevēlamu personu var atzīt Savienības pilsoni, attiecībā uz kuru – kā šajā lietā – ir atzīta Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļas a) un b) punkta piemērojamība, ir samērīguma principam? Vai šādā gadījumā – vai neatkarīgi no tā – ir jāizmanto Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punktā minētie faktori? Vai šādā gadījumā – vai neatkarīgi no tā – ir jāņem vērā arī šīs direktīvas 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā minētais desmit gadu uzturēšanās laiks uzņemošajā dalībvalstī? Vai [Komisijas norādījumu] 3.3. punktā minētie faktori ir jāizmanto neierobežoti?”

B. Lieta C-366/16

30. *H. F.* ir norādījis, ka viņš ir Afganistānas valstspiederīgais. 2000. gadā viņš ieceļoja Nīderlandes teritorijā un tur iesniedza patvēruma pieteikumu.

31. Ar 2003. gada 26. maija lēmumu *Immigratie- en Naturalisatiedienst* (Imigrācijas un naturalizācijas dienests, Nīderlande, turpmāk tekstā – “Nīderlandes kompetentā iestāde patvēruma jomā”) izslēdza *H. F.* no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, pamatojoties uz Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktu. Ar 2006. gada 9. janvāra lēmumu šī iestāde atteicās viņam izsniegt termiņuzturēšanās atļauju, pamatojoties uz ECPAK 3. pantu. Šie abi lēmumi ir tikuši apstiprināti tiesas ceļā un ir kļuvuši par galīgiem lēmumiem.

32. Pēc tam Nīderlandes *Staatssecretaris* attiecībā uz *H. F.* pieņēma lēmumu par izbraukšanas rīkojumu no teritorijas. Pamatojoties uz šo lēmumu, 2013. un 2014. gada laikā attiecībā uz *H. F.* tika izdots brīdinājums, lai uz nenoteiktu laiku atteiktu ieceļošanu vai uzturēšanos Šengenas zonā atbilstoši Regulas (EK) Nr. 1987/2006¹⁴ 24. pantam.

33. No lēmuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu izriet, ka *H. F.* nav bijusi neviena kriminālsodāmība Beļģijā vai Nīderlandē. Šis pēdējais minētais arī ir iesniedzis tādu izrakstu no sodāmības reģistra Afganistānā, kas nesatur ierakstus par sodāmību.

14 Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 20. decembra Regula par otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmas (SIS II) izveidi, darbību un izmantošanu (OV 2006, L 381, 4. lpp.). Šīs regulas 24. panta 1. punktā ir noteikts, ka “datus par trešo valstu valstspiederīgajiem, par kuriem izdots brīdinājums, lai atteiktu ieceļošanu vai uzturēšanos, ievada, pamatojoties uz attiecīgās valsts brīdinājumu, kas izriet no kompetento administratīvo iestāžu vai tiesu lēmuma, kurš pieņemts saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktos paredzētajiem procedūras noteikumiem. Šo lēmumu var pieņemt, tikai pamatojoties uz īpašu novērtējumu”. Saskaņā ar šī panta 2. punktu “brīdinājumu izdod, ja 1. punktā minētā lēmuma pamatā ir draudi sabiedriskajai kārtībai vai sabiedrības drošībai, vai valsts drošībai, kurus var radīt attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā atrašanās dalībvalsts teritorijā”. Atbilstoši minētā panta 3. punktam “brīdinājumu var izdot arī tad, ja 1. punktā minētā lēmuma pamatā ir fakts, ka trešās valsts valstspiederīgajam ir piemērots jebkāds pasākums, kas saistīts ar izraidīšanu vai ieceļošanas atteikumu un kas nav atcelts vai atlikts, ietverot vai papildus piemērojot ieceļošanas aizliegumu vai, attiecīgā gadījumā, uzturēšanās aizliegumu, kas pamatots ar to, ka nav ievēroti attiecīgās valsts noteikumi par trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanu vai uzturēšanos”.

34. *H. F.* vecākā meita ir Nīderlandes valstspiederīgā. 2011. gadā *H. F.* un viņa meita apmetās uz dzīvi Beļģijā, kur šī pēdējā minētā ir ekonomiski aktīva.

35. *H. F.* iesniedza *Staatssecretaris voor Asiel en Migratie, Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding* (valsts sekretārs patvēruma, migrācijas, sociālās integrācijas un nabadzības apkarošanas lietās, Beļģija, turpmāk tekstā – “Beļģijas *Staatssecretaris*”) pilnvarotajam pārstāvim četrus secīgus uzturēšanās atļauju pieteikumus. Trīs pēdējie no šiem pieteikumiem attiecās uz uzturēšanās atļaujas piešķiršanu kā Savienības pilsoņa ģimenes loceklim, precīzāk, kā viņa vecākās meitas, kurai ir Nīderlandes valstspiederība un kurai ir domicils Beļģijā, augšupējam radniekam Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punkta d) apakšpunkta izpratnē. Attiecībā uz šiem četriem pieteikumiem tika pieņemti lēmumi atteikt uzturēšanās atļaujas izsniegšanu, kuriem pievienots rīkojums atstāt Beļģijas teritoriju.

36. Lēmums atteikt uzturēšanās atļaujas izsniegšanu, kurš papildināts ar rīkojumu atstāt Beļģijas teritoriju un kurš pieņemts, atbildot uz ceturto pieteikumu uzturēšanās atļaujas saņemšanai, ko iesniedzis *H. F.*, tika atcelts ar *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome) 2015. gada 17. jūnija spriedumu. Pēc šī sprieduma 2015. gada 8. oktobrī Beļģijas *Staatssecretaris* pilnvarotais pārstāvis attiecībā uz *H. F.* pieņēma jaunu lēmumu atteikt uzturēšanos, kas ilgāka par trīs mēnešiem, neizdodot rīkojumu atstāt valsts teritoriju (turpmāk tekstā – “strīdīgais lēmums lietā C-366/16”). Šī lēmuma juridiskais pamats ir Beļģijas Ārvalstnieku likuma 43. pants, ar kuru Beļģijas tiesībās ir transponēts Direktīvas 2004/38 27. pants.

37. Lai pamatotu minēto lēmumu, Beļģijas *Staatssecretaris* pilnvarotais pārstāvis balstījās uz informāciju, kas ietverta Nīderlandes patvēruma piešķiršanas procedūras lietas materiālos attiecībā uz *H. F.*, kuri iegūti, sadarbojoties ar pēdējo minēto personu. No šiem lietas materiāliem izriet, ka saskaņā ar Nīderlandes kompetentās iestādes patvēruma jomā secinājumiem pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka *H. F.* ir izdarījis noziegumus, kuri ietilpst Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktā minētajās kategorijās. *H. F.* esot piedalījies kara noziegumos vai noziegumos pret cilvēci vai esot devis rīkojumu izdarīt šādus noziegumus to pienākumu dēļ, kurus viņš pildījis Afganistānā. Kā politiskajam sekretāram viņam bija kontakti ar *KhAD*, Afganistānas slepeno dienestu bijušajā komunistiskajā režīmā, un šajā saistībā viņš ir ziņojis par nelojāliem biedriem. Tādējādi *H. F.* viņus esot pakļāvis *KhAD* īstenotajiem viņu pamattiesību pārkāpumiem.

38. Beļģijas *Staatssecretaris* pilnvarotais pārstāvis uzskatīja, ka draudi kādai no sabiedrības pamatinteresēm, kuri izriet no tādas personas klātbūtnes Beļģijas sabiedrībā, par kuru ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tā ir izdarījusi šādus noziegumus, pēc savas būtības pastāv pastāvīgi. Šādā gadījumā šīs personas turpmākās darbības vērtējumam neesot nozīmes, ņemot vērā attiecīgo noziegumu būtību un smagumu, kā arī laiku, vietu un apstākļus, kādos tie ir tikuši izdarīti. Līdz ar to neesot ticami jāpierāda, ka attiecīgās personas darbība rada draudus attiecīgajā brīdī un pastāv atkārtota nodarījuma risks.

39. Šī iestāde precizēja, ka atteikums piešķirt uzturēšanās atļauju šādā gadījumā kalpo tam, lai aizsargātu šo noziegumu upurus un tādējādi Beļģijas sabiedrību un starptautisko tiesību sistēmu. Šo iemeslu dēļ atteikums piešķirt uzturēšanās tiesības *H. F.* atbilstot samērīguma principam.

40. *H. F.* iesniedza prasību *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome) par šī lēmuma izpildes apturēšanu un par tā atcelšanu.

41. Šī tiesa šaubās par tā apgalvojuma, kurš ir izmantots strīdīgajā lēmumā lietā C-366/16 un kurš ir izklāstīts šo secinājumu 38. punktā, atbilstību Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktam. Tā uzsver, ka šis apgalvojums atbilst pieejai, kuru Nīderlandē piemērojusi *Raad van State* (Valsts padome) savā 2015. gada 16. jūnija spriedumā¹⁵.

42. Iesniedzējtiesa it īpaši vaicā par to, vai tāda lēmuma par bēgļa statusa liegšanu pastāvēšana, kuru aptuveni pirms desmit gadiem pieņēmusi cita dalībvalsts, atbrīvo uzņēmējas dalībvalsts iestādes no pienākuma izvērtēt, vai no attiecīgās personas darbības izriet faktiski un attiecīgajā brīdī esoši draudi. Šajā ziņā tā norāda, ka šāds lēmums pēc savas būtības skar faktus, kas pagātnē ir norisinājušies šīs pēdējās minētās personas izcelsmes valstī.

43. Šī tiesa precizē, ka savas prasības par strīdīgo lēmumu lietā C-366/16 ietvaros *H. F.* it īpaši norāda, ka lēmums par bēgļa statusa liegšanu, kuru pieņēmusi Nīderlandes kompetentā iestāde patvēruma jomā, pamatojās uz nepareizu informāciju attiecībā uz Afganistānu.

44. Tāpat minētā tiesa izvirza jautājumu par strīdīgā lēmuma lietā C-366/16 saderību ar tiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kas nostiprinātas Hartas 7. pantā un ECPAK 8. pantā.

45. Šajos apstākļos *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai Savienības tiesības, it īpaši Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkts, vajadzības gadījumā to lasot kopā ar [Hartas] 7. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstī var tikt noraidīts pieteikums uzturēšanās atļaujas saņemšanai, kuru ģimenes apvienošanās nolūkā ar Savienības pilsoni, kurš ir izmantojis savas tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties, iesniedz viņa ģimenes loceklis – trešās valsts valstspiederīgais, jo pati šā ģimenes locekļa – kurš citā dalībvalstī, pamatojoties uz faktiem, kas uz viņu attiecas īpašā vēsturiski sabiedriskā kontekstā viņa izcelsmes valstī, saskaņā ar Ženēvas konvencijas 1. panta F daļu un Direktīvas 2011/95 12. panta 2. punktu ir izslēgts no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, – klātbūtne radītu draudus sabiedrībā, ja pieņemums par šā ģimenes locekļa darbības uzturēšanās dalībvalstī radītiem faktiskiem un attiecīgajā brīdī esošiem draudiem izdarīts, pamatojoties tikai uz lēmumu liegt viņam bēgļa statusu, attiecīgi neveicot atkārtota nodarījuma riska uzturēšanās dalībvalstī novērtējumu?”

C. Tiesvedība Tiesā

46. Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu lietās C-331/16 un C-366/16 Tiesas kancelejā tika reģistrēti attiecīgi 2016. gada 13. jūnijā un 2016. gada 5. jūlijā. Ar Tiesas priekšsēdētāja 2016. gada 21. jūlija lēmumu abas lietas tika apvienotas rakstveida un mutvārdu procesā, kā arī galīgā sprieduma taisīšanai.

47. Rakstveida apsvērumus iesniedza *K.*, Beļģijas, Grieķijas, Francijas, Nīderlandes un Apvienotās Karalistes valdības, kā arī Eiropas Komisija.

48. 2017. gada 10. jūlija tiesas sēdē piedalījās *K.* un *H. F.*, Beļģijas, Francijas, Nīderlandes un Apvienotās Karalistes valdību pārstāvji, kā arī Komisija.

15 NL:RVS:2015:2008. Skat. šo secinājumu 21. punktu.

IV. Vērtējums

A. Ievada apsvērumi

49. Ieceļošanas brīdī Savienības teritorijā *K.* un *H. F.*, uz kuriem tolaik neattiecās Direktīvas 2004/38 piemērojamība personām, ir vēlējušies panākt, lai viņiem tajā tiktu atzīts bēgļa statuss. Šis statuss viņiem ir ticis atteikts, pamatojoties uz Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktu – vienu pašu saistībā ar *H. F.* – vai kopā ar šīs tiesību normas b) punktu – attiecībā uz *K.*

50. Vēlāk, pēc Horvātijas Republikas pievienošanās Savienībai, *K.* ieguva Savienības pilsoņa statusu. Savukārt saskaņā ar *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome) sniegtajām ziņām *H. F.* ir ieguvis Savienības pilsoņa ģimenes locekļa statusu pēc tam, kad Beļģijas teritorijā viņš bija pievienojies savai meitai, kura ir Nīderlandes valstspiederīgā¹⁶. Šīs situācijas izmaiņas ir izraisījušas Direktīvas 2004/38 piemērojamību *K.* un *H. F.*

51. Ženēvas konvencijas 1. panta F daļa, lai gan tajā ir prasīts, lai indivīdi, kuri ir minēti šajā tiesību normā, tiktu izslēgti no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem šīs konvencijas izpratnē, neliedz piešķirt šiem pēdējiem minētajiem uzturēšanās tiesības, kas atšķiras no tiesībām, kuras izriet no šī statusa, ar nosacījumu, ka šīs uzturēšanās tiesības nedrīkst tikt sajauktas ar minēto statusu¹⁷. Nav apstrīdēts, ka ar uzturēšanās tiesību piešķiršanu personai, kurai ir liegts bēgļa statuss, kā Savienības pilsonim vai Savienības pilsoņa ģimenes loceklim šī prasība tiek izpildīta.

52. Šajā lietā uzturēšanās tiesības, kuras *K.* un *H. F.* izriet no Direktīvas 2004/38, ir tikušas ierobežotas ar pasākumiem, ko veic sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumu dēļ šīs direktīvas 27. panta 2. punkta izpratnē (turpmāk tekstā – “ierobežojoši pasākumi”)¹⁸. Šie pasākumi bija pamatoti ar to, ka šīm personām iepriekš ir tikuši piemēroti lēmumi par bēgļa statusa liegšanu saskaņā ar Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktu, kurus pieņēmušas uzņēmējas dalībvalsts (*K.* situācijā) vai citas dalībvalsts (*H. F.* situācijā) iestādes patvēruma jomā.

53. Iesniedzējtiesas būtībā vēlas noskaidrot, vai minētie pasākumi ir veikti, ievērojot Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktā minētos nosacījumus – kurš, ciktāl tas ļauj atkāpties no ar LESD piešķirtajām pamatbrīvībām, ir jāinterpretē šauri¹⁹.

54. Tās arī jautā Tiesai par pamatlietā aplūkoto ierobežojošo pasākumu saderību ar tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi atbilstoši Hartas 7. pantam un ECPAK 8. pantam. Turklāt *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Middelburgā) vaicā, vai aizsardzība pret izraidīšanu, kas paredzēta minētās direktīvas 28. panta 1. punktā un 3. punkta a) apakšpunktā, attiecas uz tādu situāciju, kādā ir *K.*

16 Direktīvas 2004/38 3. panta 1. punktā ir paredzēts, ka to “piemēro visiem Savienības pilsoņiem, kas pārceļas uz dzīvi vai uzturas dalībvalstī, kurai tie nav valstiski piederīgi, un uz viņu ģimenes locekļiem atbilstīgi 2. panta 2. punkta definīcijai, kuri tos pavada vai pārceļas kopā ar tiem.” Saskaņā ar šīs direktīvas 2. panta 2. punkta d) apakšpunktu Savienības pilsoņa tiešie augšupējie radnieki ir “ģimenes locekļi” tikai tad, ja viņi ir tā apgādībā. Lēmumā par prejudiciāla jautājuma uzdošanu nav precizēts, vai *H. F.*, kā viņš to ir norādījis tiesas sēdē, ir viņa meitas apgādībā. Tomēr šajā lēmumā ir norādīts, ka Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punkta d) apakšpunkts ir piemērojams *H. F.* (skat. šo secinājumu 35. punktu), kas nozīmē, ka šis nosacījums ir izpildīts. Tomēr Tiesai principā ir jāpamatojas uz faktu pieņēmumiem, kurus iesniedzējtiesa uzskata par pierādītiem (skat. spriedumus, 1999. gada 28. janvāris, *van der Kooy* (C-181/97, EU:C:1999:32, 30. punkts), kā arī, šajā nozīmē, 2009. gada 12. februāris, *Cobelfret* (C-138/07, EU:C:2009:82, 23. punkts)). Šajā gadījumā vienīgi iesniedzējtiesai ir jāizvērtē, vai *H. F.* patiešām ir Savienības ģimenes locekļa statuss.

17 Skat. spriedumu, 2010. gada 9. novembris, *B un D* (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 115.–120. punkts). Tiesa tajā ir norādījusi, ka Direktīva 2011/95 tāpat kā Ženēvas konvencija ir balstīta uz principu, ka dalībvalstis var saskaņā ar saviem valsts tiesību aktiem sniegt cita veida aizsardzību, kas atšķiras no tās aizsardzības, kas tiek piešķirta ar šo direktīvu un šo konvenciju, piešķirot indivīdiem, kuriem ir liegts bēgļa statuss, tiesības uzturēties attiecīgās dalībvalsts teritorijā.

18 Pēc analogijas skat. spriedumu, 1977. gada 27. oktobris, *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, 21. punkts).

19 Skat. it īpaši spriedumu, 2016. gada 13. septembris, *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675, 58. punkts un tajā minētā judikatūra). 2004. gada 29. aprīļa spriedumā *Orfanopoulos un Oliveri* (C-482/01 un C-493/01, EU:C:2004:262, 65. punkts) Tiesa ir nospriedusi, ka atkāpes no tiesībām, kuras ir saistītas ar Savienības pilsoņa statusu, ir jāinterpretē “īpaši šauri”.

B. Par konstatējumu saistībā ar faktiskiem, attiecīgajā brīdī esošiem un pietiekami nopietniem draudiem, kas skar kādu no sabiedrības pamatinteresēm

55. Ar pirmo un otro jautājumu, kas uzdoti lietā C-331/16, un ar jautājumu, kas iesniegts lietā C-366/16, iesniedzējtiesas būtībā vēlas noskaidrot, vai un – attiecīgā gadījumā – ar kādiem nosacījumiem dalībvalsts var uzskatīt, ka Savienības pilsoņa vai viņa ģimenes locekļa klātbūtne tās teritorijā rada “faktiskus, attiecīgajā brīdī esošus un pietiekami nopietnus draudus, kas skar vienu no sabiedrības pamatinteresēm” Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta izpratnē, pamatojoties uz to, ka attiecībā uz šo individu iepriekš ir ticis pieņemts lēmums par bēgļa statusa liegšanu saskaņā ar Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktu.

56. It īpaši *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Midelburgā) jautā Tiesai par tā fakta nozīmi šajā kontekstā, ka nozīmīgs laikposms (šajā lietā – vairāk nekā divdesmit gadi) šķir noziegumu iespējamo izdarīšanu, kas bija pamatojusi bēgļa statusa liegšanu, un attiecīgā ierobežojošā pasākuma noteikšanu. *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome) jautā, vai ir nepieciešams izvērtēt Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktā minēto darbību recidīva risku uzņēmējā dalībvalstī, ņemot vērā, ka šīs darbības ir norisinājušās attiecīgās personas izcelsmes valstī īpašā vēsturiskajā un sociālajā kontekstā.

57. Šie jautājumi atspoguļo šaubas, kādas ir iesniedzējtiesām, attiecībā uz tāda strīdīgo lēmumu pamatojuma atbilstību Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktam, saskaņā ar kuru Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punkta piemērošana pagātnē nozīmē, ka, ņemot vērā šajā tiesību normā minēto noziegumu īpašo smagumu, attiecīgās personas klātbūtne uzņēmējā dalībvalstī rada draudus, kas “pēc savas būtības ir ilgstoši attiecīgajā brīdī esoši”²⁰.

58. Draudu novērtējums Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta izpratnē nozīmē, ka, pirmām kārtām, tiek identificēta kāda “no sabiedrības pamatinteresēm”, uz kuras aizsardzību var attiekties sabiedriskā kārtība vai valsts drošība. Šajā gadījumā K. norāda, ka uz to interešu aizsardzību, kuras ir izvirzītas strīdīgo lēmumu pamatojumam, neattiecas jēdzieni “sabiedriskā kārtība” un “valsts drošība” šīs tiesību normas izpratnē. Savu izklāstu es sāksu, atspēkojot šo argumentu (1. iedaļa).

59. Otrām kārtām, konstatējums par šādiem draudiem nozīmē, ka attiecīgā dalībvalsts pamato, kādā veidā šīs intereses konkrētajā gadījumā ar attiecīgā indivīda personisko darbību tiek apdraudētas faktiski, attiecīgajā brīdī un pietiekami nopietni. Turpinājumā es izklāstīšu šīs prasības ietekmi uz tādām situācijām, kādas ir pamatlietās (2. iedaļa).

1. Par kādas no “sabiedrības pamatinteresēm”, uz kuras aizsardzību attiecas sabiedriskā kārtība vai valsts drošība, identificēšanu

60. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru jēdzieni “sabiedriskā kārtība” un “valsts drošība” kā atkāpes no Savienības pilsoņu vai viņu ģimenes locekļu pārvietošanās un uzturēšanās brīvībām pamatojums ir jāsaprot šauri tādējādi, ka dalībvalstis nevar noteikt to piemērojamību vienpusēji bez Savienības iestāžu kontroles. Tomēr Savienības tiesībās nav noteikta vienota vērtību skala un ir atzīts, ka sabiedriskās kārtības un valsts drošības prasības katrā valstī un laika periodā var atšķirties. Dalībvalstis saskaņā ar to valsts vajadzībām būtībā var brīvi noteikt šo prasību saturu²¹.

20 Runājot par strīdīgo lēmumu lietā C-331/16, minētais pamatojums ir radies no atsevišķiem *Raad van State* (Valsts padome) spriedumiem, uz kuriem ir veikta atsauce šajā lēmumā (skat. šo secinājumu 20. punktu).

21 Skat. it īpaši spriedumus, 1975. gada 28. oktobris, *Rutili* (36/75, EU:C:1975:137, 26. un 27. punkts); 1977. gada 27. oktobris, *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, 33. un 34. punkts), kā arī 2012. gada 22. maijs, *I* (C-348/09, EU:C:2012:300, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).

61. Ņemot vērā šos principus, Tiesa jau ir atzinusi, ka sabiedriskās kārtības un valsts drošības prasības to tiesību normu izpratnē, kuras ļauj ierobežot minētās brīvības, neaprobežojas ar iedzīvotāju miera un tiešas fiziskās drošības aizsardzību pret noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas risku.

62. Tādējādi tā ir nospriedusi, ka valsts drošības jēdziens, kas ietver gan attiecīgās dalībvalsts iekšējo, gan ārējo drošību, it īpaši aptver “nopietnu valsts iestāžu un dienestu darbības apdraudējumu, kā arī iedzīvotāju izdzīvošanu, tāpat kā ārējo attiecību vai tautu mierīgas līdzspastāvēšanas būtiska traucējuma risku vai arī militāro interešu apdraudējumu”²².

63. Sabiedriskās kārtības prasības, lai gan tās nevar ietvert ne ekonomiskās intereses²³, ne vienkāršu sabiedriskās kārtības traucējumu, ko rada jebkurš likumpārkāpums, novēršanu²⁴, var ietvert dažādu interešu aizsardzību, kuras attiecīgā dalībvalsts uzskata par pamatinteresēm saskaņā ar savu vērtību sistēmu. It īpaši Tiesa ir atzinusi iespēju dalībvalstij atsevišķos apstākļos saistībā ar sabiedrisko kārtību atsaukties uz tādu pamatinteresu aizsardzību, kas ir tika attālinātas no sabiedrības miera un tiešas fiziskās drošības aizsardzības, kā nepieciešamība nodrošināt nodokļu parādu piedziņu²⁵.

64. Šajā gadījumā, kā tas izriet no lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu lietā C-331/16, attiecībā uz K. veiktais ierobežojošais pasākums, *pirmkārt*, bija pamatots ar Nīderlandes tiesību aktu noteikumu, kas ļauj ārvalstnieku atzīt par nevēlamu personu “Nīderlandes starptautisko attiecību interesēs”. Šajā kontekstā Nīderlandes *Staatssecretaris* ir norādījis nepieciešamību izvairīties no tā, ka šī dalībvalsts kļūst par uzņemošo zemi indivīdiem, kuri tiek turēti aizdomās par to, ka viņi ir izdarījuši noziegumus pret mieru, kara noziegumus vai noziegumus pret cilvēci. Tādā pašā veidā lēmumā par prejudiciāla jautājuma uzdošanu lietā C-366/16 ir norādīts, ka ierobežojošā pasākuma, kas veikts attiecībā uz H. F., mērķis it īpaši bija aizsargāt starptautisko tiesību sistēmu.

65. Šajā ziņā Francijas valdība ir norādījusi, ka līdzīgi pasākumi var atbilst arī interesei nostiprināt Francijas sabiedrības un starptautiskās tiesību sistēmas to pamatvērtību aizsardzības stingru kārtību, kas it īpaši ir norādītas LES 21. panta 1. punktā. Tie esot nepieciešami, lai veicinātu sociālās kohēzijas saglabāšanu un, kā to arī apgalvo Apvienotās Karalistes valdība, sabiedrības uzticību tiesību un imigrācijas sistēmām. Turklāt šī pēdējā minētā valdība atsaucas uz interesi saglabāt Savienības un tās dalībvalstu saistību uzticamību attiecībā uz LES 2. un 3. pantā norādīto pamatvērtību aizsardzību²⁶.

66. *Otrkārt*, Nīderlandes *Staatssecretaris* ir pamatojis šajā lietā aplūkoto ierobežojošo pasākumu ar nepieciešamību novērst iespēju, ka Nīderlandes iedzīvotāji nodibina kontaktu ar šādām personām, it īpaši, ka to potenciālie upuri vai viņu ģimenes locekļi satiekas ar tām. Līdzīgi lēmumā par prejudiciālā jautājuma uzdošanu lietā C-366/16 ir norādīts, ka strīdīgā lēmuma mērķis šajā lietā bija aizsargāt personu, kas ir izslēgtas no to personu loka, kuras atzītas par bēgļiem, upurus, kā arī Beļģijas sabiedrību.

67. Nīderlandes un Apvienotās Karalistes valdības šajā ziņā piebilst, ka ierobežojošu pasākumu pieņemšana attiecībā pret Savienības pilsoņiem vai viņu ģimenes locekļiem, kuriem ir bijis liegts bēgļa statuss saskaņā ar Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktu, atbilst nepieciešamībai novērst sociālā kaitējuma rašanos, kurš saistīts ar skandālu, ko, apzinoties pilnīgu nesodāmību, varētu izraisīt iespējamā kara noziedznieka atrašanās attiecīgās dalībvalsts teritorijā.

22 Skat. it īpaši spriedumu, 2016. gada 13. septembris, *CS* (C-304/14, EU:C:2016:674, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).

23 Kā tas izriet no Direktīvas 2004/38 27. panta 1. punkta formulējuma.

24 Spriedums, 2016. gada 13. septembris, *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675, 83. punkts un tajā minētā judikatūra).

25 Spriedums, 2011. gada 17. novembris, *Aladzhev* (C-434/10, EU:C:2011:750, 37. punkts).

26 Turklāt Apvienotās Karalistes valdība norāda uz nepieciešamību dalībvalstīm izpildīt savus pienākumus cīņās pret terorismu jomā atbilstoši dažādām Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūcijām, kurās dalībvalstīm ir prasīts atteikties dot patvērumu tiem, kuri ir izdarījuši terora aktus vai atvieglājuši to veikšanu. Tomēr norādišu, ka uz terora aktiem attiecas izslēgšanas noteikums, kas norādīts Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas c) punktā. Izskatāmajās lietās tas nav aplūkots.

68. Manuprāt, dalībvalstis, nepārsniedzot rīcības brīvību, kas tām ir piešķirta, lai noteiktu sabiedriskās kārtības prasību saturu, var uzskatīt, ka visu iepriekš minēto interešu aizsardzība iekļaujas šajās prasībās. Ņemot vērā šo secinājumu 60. un 63. punktā minētos principus, nesaskatu nevienu iemeslu izslēgt to, ka dalībvalstis varētu uzskatīt, ka atbilstoši viņu pašu vērtību skalai minētās intereses ir sabiedrības pamatintereses Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta izpratnē, uz kuru aizsardzību attiecas sabiedriskā kārtība.

69. Tādējādi iespēju ierobežot no Direktīvas 2004/38 izrietošās pārvietošanās un uzturēšanās tiesības šajā ziņā norādīto pamatinteresu vārdā ierobežo nosacījumi, kuri ir minēti šīs direktīvas 27. panta 2. punktā.

2. Par konstatējumu saistībā ar draudiem norādītajām pamatinteresēm attiecīgās personas personiskās darbības dēļ

70. Atbilstoši Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktam “faktiskiem, attiecīgajā brīdī esošiem un pietiekami nopietni draudiem, kas skar vienu no sabiedrības pamatinteresēm”, šīs tiesību normas izpratnē ir jāizriet tikai un vienīgi no attiecīgā indivīda personiskās darbības. Nav pieņemami apsvērumi, kas atdalīti no konkrētā gadījuma iezīmēm vai pamatojas uz vispārējās prevencijas apsvērumiem. Turklāt iepriekšējās kriminālas sodāmības pašas par sevi nav pamatojums ierobežojoša pasākuma veikšanai.

71. Šajā ziņā Tiesa vairākkārt ir uzskatījusi, ka draudi, kas skar kādu no sabiedrības pamatinteresēm, automātiski nevar tikt konstatēti, pamatojoties tikai uz iepriekšēju kriminālsodāmību par specifiskiem nodarījumiem²⁷. Tomēr apstākļi, kas ir pamatā šai sodāmībai, var tikt ņemti vērā, lai pamatotu šādu konstatējumu, ar nosacījumu, ka, veicot pārbaudi katrā atsevišķā gadījumā, tie liecina par personisko darbību, kas rada faktiskus, attiecīgajā brīdī esošus un pietiekami nopietnus draudus, kuri skar kādu no uzņēmējas dalībvalsts sabiedrības pamatinteresēm²⁸.

72. Šajā kontekstā, lai gan konstatējums par šādiem draudiem “vispārīgi nozīmē, ka ir jākonstatē attiecīgajai personai piemītoša tendence līdzīgi [saistībā ar darbību, par kuru ir piemērots kriminālsods,] rīkoties nākotnē”²⁹, tikai darbības pagātnē fakts vien atsevišķos apstākļos var atbilst nosacījumiem par līdzīgu apdraudējumu³⁰.

73. Turpinājumā es izklāstīšu iemeslus, kuru dēļ es uzskatu, ka šo secinājumu 71. punktā izklāstītie principi pēc analogijas ir piemērojami tad, ja attiecīgais indivīds agrāk ir ticis nevis notiesāts par noziedzīgu nodarījumu, bet gan viņam ir bijis piemērots lēmums par bēgļa statusa liegšanu saskaņā ar Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktu (a) iedaļa).

27 Skat. it īpaši spriedumus, 2004. gada 29. aprīlis, *Orfanopoulos un Oliveri* (C-482/01 un C-493/01, EU:C:2004:262, 68. un 93. punkts); 2011. gada 17. novembris, *Gaydarov* (C-430/10, EU:C:2011:749, 38. punkts), kā arī 2016. gada 13. septembris, *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675, 64.–67. punkts). Pēc analogijas skat. arī spriedumu, 1999. gada 19. janvāris, *Calfa* (C-348/96, EU:C:1999:6, 25. punkts).

28 Skat. it īpaši spriedumus, 1977. gada 27. oktobris, *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, 28. punkts); 2004. gada 29. aprīlis, *Orfanopoulos un Oliveri* (C-482/01 un C-493/01, EU:C:2004:262, 77. punkts), un 2007. gada 7. jūnijs, Komisija/Nīderlande (C-50/06, EU:C:2007:325, 41. punkts). Šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2016. gada 13. septembris, *CS* (C-304/14, EU:C:2016:674, 46. punkts).

29 Spriedumi, 1977. gada 27. oktobris, *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, 29. punkts), un 2012. gada 22. maijs, *I* (C-348/09, EU:C:2012:300, 30. punkts). Šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 50. punkts).

30 Spriedums, 1977. gada 27. oktobris, *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, 29. punkts).

74. Saistībā ar šo secinājumu 72. punktā izklāstīto judikatūru pēc tam tiks izklāstīti iemesli, kuri man liek secināt, ka šī indivīda darbība pagātnē, kāda tā izriet no konstatējumiem, kuri ir pamatā šim lēmumam, var būt pietiekama, lai pamatotu konstatējumu par “attiecīgajā brīdī esošiem” draudiem, lai gan ir pagājis ilgs laikposms kopš viņam pārņemto noziegumu iespējamās izdarīšanas, un ka nepastāv tieksme atkārtot šādus noziegumus uzņēmējā dalībvalstī (b) iedaļa)³¹.

a) Par Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punkta agrākas piemērošanas atbilstību

1) Piemērojamie principi

75. Lai noteiktu, vai šo secinājumu 71. punktā minētie principi var pienācīgi regulēt tādas personas situāciju, kurai pagātnē ir bijis liegts bēgļa statuss atbilstoši Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktam, ir jāņem vērā divi īpaši apsvērumi.

76. Pirmkārt, šajā tiesību normā minēto noziegumu ārkārtīgi smagais raksturs varētu liecināt par labu elastīgākai pieejai no dalībvalstu viedokļa, ļaujot tām konstatēt draudus Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta izpratnē, pamatojoties tikai uz to vien, ka attiecīgajai personai ir bijis piemērots izslēgšanas noteikums, kas paredzēts Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktā. Ar tajā minētajiem noziegumiem tiek pārkāptas vissvarīgākās pamatvērtības, kuras ir gan starptautiskās tiesību sistēmas, gan cilvēktiesību pamatā³² un skar visu starptautisko sabiedrību³³.

77. Otrkārt, fakts, ka šīs tiesību normas piemērošana neparedz ne notiesāšanu par attiecīgajiem noziegumiem³⁴, ne to pierādīšanu krimināltiesību izpratnē, drīzāk liecina par labu papildu piesardzībai attiecībā uz to, lai tiktu ņemti vērā apstākļi, kuru rezultātā ir ticis pieņemts lēmums liegt bēgļa statusu un kādi tie izriet no iestāžu patvēruma jomā vērtējumiem, lai pamatotu konstatējumu par šādiem draudiem.

78. Manuprāt, šie apsvērumi neliedz piemērot iepriekš minētos principus.

79. Pirmkārt, es uzskatu, ka draudi Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta izpratnē bez plašākas pārbaudes nevar tikt automātiski konstatēti no tā vien, ka iestādes patvēruma jomā agrāk attiecīgo personu ir izslēgušas no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, pamatojoties uz Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktu. No prasības par individuālas darbības izvērtēšanu, kas izriet no Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta formulējuma, manuprāt, netiek pieļauta atkāpe, pat ja attiecīgajai personai pārņemstās darbības ir bijušas ārkārtīgi smagas.

80. Šī pieeja ir arī pamatota ar faktu, ka ar Ženēvas konvencijas 1. panta F daļu un Direktīvas 2004/38 27. pantu tiek īstenoti atšķirīgi mērķi³⁵.

31 Es dodu priekšroku šim formulējumam, nevis formulējumam saistībā ar “recidīva” riska neesamību. Kā ir norādījis Beļģijas valdība, saskaņā ar šī termina vispārējo lietojumu jēdziena “recidīvs” priekšnosacījums ir kriminālsodāmības esamība. Tomēr no lēmumiem par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka K. un H. F. nav bijuši sodīti par darbībām, kuras viņiem tiek pārņemtas saskaņā ar Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktu.

32 Šajā ziņā Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk tekstā – “ECT”) 2013. gada 21. oktobra spriedumā *Janowiec* u.c. pret Krieviju (CE:ECHR:2013:1021JUD005550807, 150. punkts), uz kuru tiesas sēdē atsaukusies Francijas valdība, ir nospriedusi, ka tādiem smagiem starptautisko tiesību noziegumiem kā kara noziegumi, genocīds vai noziegumi pret cilvēci ir plašāka dimensija nekā parastiem noziedzīgiem nodarījumiem un tie veido “pašu [ECPAK] pamatu noliegumu”.

33 Skat. 5. pantu Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtos, kas parakstīti Romā 1998. gada 17. jūlijā (*Recueil des traités des Nations unies*, 2187. sēj., Nr. 38544) un kas stājas spēkā 2002. gada 1. jūlijā.

34 Tomēr Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu jautājumos (turpmāk tekstā – “UNHCR”) uzskata, ka Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punkts atsevišķos gadījumos, ja tiek aplūkoti īpaši nežēlīgi noziegumi, var tikt piemērots, pat ja ieinteresētā persona ir tikusi notiesāta un ir izcietusi savu sodu. Skat. *UNHCR* 2003. gada 4. septembra pamatojuma piezīmi par izslēgšanas noteikumu piemērošanu: 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļa (turpmāk tekstā – “UNHCR pamatojuma piezīme”), 72. un 73. punkts. Saskaņā ar Direktīvas 2011/95 preambulas 22. apsvērumu, “nosakot bēgļa statusu saskaņā ar Ženēvas konvencijas 1. pantu, apspriešanās ar [UNHCR] var sniegt dalībvalstīm noderīgas vadlīnijas”.

35 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 24. jūnijs, *H. T.* (C-373/13, EU:C:2015:413, 77. punkts).

81. Kā Tiesa ir konstatējusi spriedumā *B* un *D*³⁶, izslēgšanas noteikumi, kuri ir paredzēti Direktīvas 2011/95 12. panta 2. punktā, kas atbilst Ženēvas konvencijas 1. panta F daļai, tika noteikti ar mērķi “liegt bēgļa statusu personām, kuras tiek uzskatītas par necienīgām saņemt ar to saistīto aizsardzību, un novērst to, ka šī statusa piešķiršana ļautu noteiktu smagu noziegumu izdarītājiem izbēgt no kriminālsoda”.

82. Savukārt šo izslēgšanas noteikumu mērķis nav aizsargāt uzņēmējas dalībvalsts sabiedrību pret iespējamām briesmām, ko varētu radīt attiecīgā patvēruma meklētāja klātbūtne šajā sabiedrībā, jo šāds mērķis tiek īstenots ar citām Direktīvas 2011/95 normām³⁷. Tiesa ir arī nospriedusi, ka šīs direktīvas 12. panta 2. punkta piemērošana nenozīmē, ka šī persona rada faktiskus draudus uzņēmējas dalībvalsts sabiedrībai³⁸.

83. Ņemot vērā šo tiesību normu atšķirīgos mērķus, vērtējumi, kurus ņem vērā Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punkta piemērošanai, tāpat kā vērtējumi, kuri ir pamatā kriminālsodāmībai³⁹, ne vienmēr sakrīt ar vērtējumiem, kuri ir jāveic to interešu aspektā, kas raksturīgas sabiedriskās kārtības un valsts drošības aizsargāšanai atbilstoši Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktam⁴⁰.

84. Tomēr, *otrkārt*, iemesli, uz kuriem ir balstīts lēmums par bēgļa statusa liegšanu, var tikt ņemti vērā, ja, ņemot vērā katra gadījuma īpašos apstākļus, tie liecina par personisko darbību, kas rada faktiskus, attiecīgajā brīdī esošus un pietiekami nopietnus draudus, kuri skar kādu no sabiedrības pamatinteresēm⁴¹. Šādā gadījumā apsvērumi, kuri ir pamatojuši Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punkta piemērošanu, var arī pamatot konstatējumu par draudiem Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta izpratnē⁴².

85. Šo principu neliek apšaubīt fakts, ka bēgļa statusa liegšana nenozīmē notiesāšanu krimināllietā un attiecībā uz to netiek pieprasīts, lai ieinteresētajai personai pārņemtie noziegumi būtu pierādīti atbilstoši pierādījumu standartiem, kuri vispārīgi tiek piemēroti krimināltiesībās dalībvalstu tiesību sistēmās un starptautiskajās krimināltiesībās (“izslēdzot jebkādas pamatotas šaubas”⁴³).

36 Spriedums, 2010. gada 9. novembris (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 104. punkts).

37 Saskaņā ar 2010. gada 9. novembra spriedumu *B* un *D* (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 101. punkts) “faktiskie draudi, kurus bēglis var radīt attiecīgajai dalībvalstij, tiek ņemti vērā nevis 12. panta 2. punkta kontekstā, bet, pirmkārt, 14. panta 4. punkta a) apakšpunkta kontekstā, saskaņā ar kuru dalībvalstis var atsaukt bēglim piešķirto statusu it īpaši tad, ja ir pamats uzskatīt, ka viņš rada draudus drošībai, un, otrkārt, tās 21. panta 2. punkta kontekstā, kurā ir paredzēts, ka patvēruma dalībvalsts var, tāpat kā ir atļauts arī Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punktā, repatriēt bēgli, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka viņš rada draudus šīs dalībvalsts drošībai vai sabiedrībai”.

38 Spriedums, 2010. gada 9. novembris, *B* un *D* (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 105. punkts).

39 Skat. spriedumus, 1977. gada 27. oktobris *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, 27. punkts), kā arī, pēc analogijas, 2015. gada 11. jūnijs, *Zh.* un *O.* (C-554/13, EU:C:2015:377, 59. punkts).

40 Šo secinājumu neietekmē fakts, ka pēc lēmuma par bēgļa statusa liegšanu, kas pieņemts attiecībā uz *H. F.*, Nīderlandē viņam ir piemērots lēmums par izbraukšanas rīkojumu no teritorijas un ir izdots brīdinājums SIS ietvaros, kurš atbilstoši Regulas Nr. 1987/2006 24. panta 2. punktam nozīmē, ka dalībvalsts, kas izdod brīdinājumu, ir uzskatījusi, ka attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanās tās teritorijā apdraud sabiedrisko kārtību vai valsts drošību (skat. šo secinājumu 14. zemsvītras piezīmi). Proti, kā izriet no 2008. gada 10. jūlija sprieduma *Jipa* (C-33/07, EU:C:2008:396, 25. punkts), ierobežojošais pasākums nevar būt balstīts tikai uz kādas citas dalībvalsts minētajiem iemesliem, lai veiktu šādu pasākumu. Ierobežojošais pasākums “ir jāveic, ņemot vērā apsvērumus tikai par dalībvalsts, kura [to] veic [...], sabiedriskās kārtības vai valsts drošības aizsardzību”. *A fortiori* šāds pasākums nevar tikt pamatots vienīgi ar kādas citas dalībvalsts norādītajiem iemesliem, lai pieņemtu lēmumu atteikt atļauju ieceļot vai uzturēties attiecībā pret trešās valsts valstspiederīgo, uz kuru neattiecas Direktīvas 2004/38 piemērošanas joma.

41 Praksē valsts iestādēm pirms ierobežojošā pasākuma noteikšanas ir jāiepazīstas ar ieinteresētās personas patvēruma lietu. Ja tiek apšaubīts lēmums par bēgļa statusa liegšanu, kuru pieņēmusi cita dalībvalsts un kurš ir pamatā brīdinājumam SIS ietvaros, saskaņā ar lojālas sadarbības principu ziņotājai valstij ir jāsniedz personas, par kuru ir ziņots, uzņēmējai valstij papildu informācija, kas tai konkrēti ļautu novērtēt to draudu apmēru, kurus var radīt šī persona (skat. spriedumu, 2006. gada 31. janvāris, Komisija/Spānija (C-503/03, EU:C:2006:74, 56. punkts)).

42 Šo secinājumu 91.–100. punktā detalizēti izklāstīšu elementus, kas ir jāņem vērā šajā kontekstā.

43 Skat. it īpaši Starptautiskās Krimināltiesas statūtu 66. panta 3. punktu, kā arī 87. panta A daļu Starptautiskā bijušās Dienvidslāvijas kara noziegumu tribunāla Procesuālā un pierādījumu reglamentā, kas pieņemts 1994. gada 11. februārī un kas pēdējo reizi grozīts 2015. gada 8. jūlijā.

86. Proti, no judikatūras izriet, ka kriminālsodāmības esamība, lai gan ar to nepietiek, nav arī nepieciešama, lai pamatotu konstatējumu par faktiskiem, attiecīgajā brīdī esošiem un pietiekami nopietniem draudiem, kas skar vienu no sabiedrības pamatinteresēm. Attiecīgā gadījumā pat tikai aizdomas vien, ka attiecīgā persona ir izdarījusi noziegumu, var kopā ar citiem ar attiecīgo konkrēto gadījumu saistītiem apstākļiem pamatot atzinumu, ka pastāv sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apdraudējums⁴⁴.

87. Vēl jo vairāk “nopietni iemesli uzskatīt”, ka attiecīgā persona ir izdarījusi tāda veida noziegumu, kāds ir minēts Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktā, – kuri vairāk nekā tikai aizdomas nozīmē skaidrus, uzticamus, ticamus un pārliecinošus pierādījumus⁴⁵ – var tikt ņemti vērā kopā ar citiem elementiem⁴⁶, lai pamatotu šādu konstatējumu.

88. Turklāt zemāka pierādījumu standarta nekā standarts, kas prevalē krimināltiesībās, ieviešana šīs konvencijas 1. panta F daļā ir izskaidrojama ar to, ka šī tiesību norma visbiežāk attiecas uz personām, kuras nav tikušas ne tiesātas, ne *a fortiori* notiesātas par tām pārmestajiem noziegumiem⁴⁷. Viens no noteikumu par bēgļa statusa liegšanu mērķiem tieši ir cīņa pret nesodāmību, novēršot to, ka patvēruma institūcija tiktu izmantota, lai izvairītos no kriminālvajāšanas⁴⁸. Turklāt iestādēm patvēruma jomā nav ne kompetences, ne resursu, lai iesniegtu pierādījumus par noziedzīgiem nodarījumiem, kuri turklāt, iespējams, ir notikuši faktiskos apstākļos, kurus ir īpaši grūti noskaidrot⁴⁹.

89. Šajā gadījumā no lēmumiem par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka ierobežojošo pasākumu, kuri veikti attiecībā uz K. un H. F., mērķis it īpaši bija izvairīties no traucējumiem, ko viņu klātbūtne uzņēmējas dalībvalsts teritorijā varētu izraisīt sabiedrībā, it īpaši saistībā ar viņu potenciālajiem upuriem. Pēc Nīderlandes valdības domām, norādītie traucējumi ietver šoku, ko, apzinoties pilnīgu nesodāmību, varētu izraisīt tādu personu atrašanās šajā teritorijā, kuras tiek turētas aizdomās par to, ka tās ir izdarījušas vismagākos starptautisko tiesību pārkāpumus.

90. Ņemot vērā iepriekš minēto, es uzskatu, ka fakts, ka indivīdam ir bijis liegts bēgļa statuss saskaņā ar Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktu, lai gan tas automātiski nevar pamatot konstatējumu par faktiskiem, attiecīgajā brīdī esošiem un pietiekami nopietniem draudiem, kas skar kādu no sabiedrības pamatinteresēm, var tikt ņemts vērā šim nolūkam, ja vien apstākļi, kuru rezultātā ir tikusi piemērota šī tiesību norma un kuri izriet no iestāžu patvēruma jomā veiktajiem vērtējumiem, liecina par personisko darbību, kas rada šādus draudus.

44 Šajā ziņā 2015. gada 11. jūnija spriedumā *Zh. un O.* (C-554/13, EU:C:2015:377, 52. punkts) Tiesa ir lēmusi par to, kā interpretēt 7. panta 4. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīvā 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūram dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV 2008, L 348, 98. lpp.). Šajā tiesību normā dalībvalstīm ir atļauts atkāpties no pienākuma piešķirt laika posmu brīvprātīgai izceļošanai trešās valsts valstspiederīgā izraidīšanas gadījumā, ja attiecīgā persona apdraud sabiedrisko kārtību vai valsts drošību. Tiesa ir izskaidrojusi šo secinājumu, pamatojoties uz to, ka “dalībvalstīm principā ir tiesības noteikt sabiedriskās kārtības [...] prasības saskaņā ar to vajadzībām un [nevienu Direktīvas 2008/115 tiesību norma] neļauj uzskatīt, ka šajā ziņā būtu nepieciešama notiesāšana krimināllietā”. Manuprāt, šī argumentācija un no tās izrietošais secinājums ir piemērojami Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta interpretācijai. Proti, dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība, lai definētu sabiedriskās kārtības prasības arī šīs tiesību normas kontekstā, un Direktīvā 2004/38 vairs nav paredzēta kriminālsodāmības nepieciešamība.

45 Skat. UNHCR 2003. gada 4. septembra Pamatnostādnes par starptautisko aizsardzību Nr. 5: izslēgšanas noteikumu piemērošana, 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļa (34. un 35. punkts), kas pievienotas Norādījumiem un pamatnostādnēm saistībā ar kritērijiem, kuri ir piemērojami, lai noteikti bēgļu statusu, Ženēva, 2011. gada decembris; UNHCR pamatojuma piezīmi, 107.–109. punkts, kā arī *Statement on Article 1F of the 1951 Convention*, 2009. gada jūlijs, 10. lpp.

46 Skat. šo secinājumu 91.–100. punktu.

47 Skat. tomēr šo secinājumu 34. zemsvītras piezīmi.

48 Skat. šo secinājumu 81. punktu.

49 Šajā nozīmē skat. *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa, Šveice) spriedumu, 2010. gada 11. maijs, *Y.* un ģimene pret *Office fédéral des migrations (ODM)* (E-5538/2006, *BVGE*, 5.3.2.2. punkts). Šī tiesa šajā spriedumā ir uzsvērusi, ka pierādījumu standarts, kas ir paredzēts Ženēvas konvencijas 1. panta F daļā, vienlaikus ir pamatots ar to lēmumu priekšmetu, kuri ir balstīti uz šo tiesību normu un kuros, lai cik smagi tie nebūtu, netiek noteikti sodi, un ar ierobežotajiem izmeklēšanas līdzekļiem, kuri ir iestāžu patvēruma jomā rīcībā, lai iegūtu pierādījumus par faktiem, kas ir notikuši apstākļos, kurus bieži ir grūti noskaidrot.

2) Par elementiem, kas ļauj izvērtēt, vai apstākļi, kuri ir pamatojuši bēgļa statusa liegšanu, liecina par personisko darbību, kas rada faktiskus, attiecīgajā brīdī esošus un pietiekami nopietnus draudus, kuri skar kādu no sabiedrības pamatinteresēm

91. Kā Tiesa ir uzsvērusi spriedumos *B* un *D*⁵⁰ un *Lounani*⁵¹, bēgļa statusa liegšana nozīmē pilnīgu katra konkrētā gadījuma precīzu apstākļu pārbaudi. Saskaņā ar *UNHCR* dažādām nostājām šie apstākļi papildus noziegumu, par kuriem attiecīgo personu tur aizdomās, raksturam ietver šīs personas individuālās līdzdalības līmeni šajos noziegumos, kā arī kriminālatbildības nepiemērošanas iespējamo iemeslu, piemēram, spaidu vai paš aizsardzības, esamību⁵².

92. Visi šie apstākļi, kurus ir konstatējušas iestādes patvēruma jomā, manuprāt, arī ir jāņem vērā, lai izvērtētu, vai attiecīgās personas personiskā darbība rada draudus Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta izpratnē. Šajā kontekstā būtiska nozīme var tikt piešķirta noziegumu, kuri minēti Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktā un kuri tai tiek pārvesti, īpašajam smagumam. Tomēr vēl ir jāizvērtē arī citi atbilstošie faktori.

93. Runājot it īpaši par personiskās līdzdalības pakāpi, norādišu, ka saskaņā ar Direktīvas 2011/95 12. panta 3. punktu tiek uzskatīts, ka patvēruma meklētājs ir “izdarījis” noziegumu šī panta 2. punkta izpratnē, ja viņš ir kūdijis izdarīt šo noziegumu vai citādi tajā ir piedalījies⁵³.

94. Šajā saistībā Tiesa spriedumā *B* un *D*⁵⁴ ir nospriedusi, ka iestādes patvēruma jomā nevar liegt bēgļa statusu personai, pamatojoties tikai uz tās piederību pagātnē organizācijai, kura ir iesaistīta tāda veida noziegumos, kas norādīti Ženēvas konvencijas 1. panta F daļā, nepārbaudot, vai uz viņu var tikt attiecināta daļa atbildības par noziegumiem, kuri tiek pārvesti šai organizācijai, ņemot vērā visus apstākļus. Šie apstākļi ietver to, “kāda loma attiecīgajai personai bija attiecīgo aktu izdarīšanā, tās stāvokli organizācijā, zināšanu apjomu, kurš tai bija vai kuram tai bija jābūt par organizācijas darbībām, iespējamo spiedienu, kuram tā bija pakļauta, vai citus faktorus, kas varēja ietekmēt tās rīcību”⁵⁵.

95. Šajā gadījumā *K.* apgalvo, ka viņam ir ticis liegts bēgļa statuss, pamatojoties uz obligātu pienākumu, ko viņš ir pildījis Bosnijas armijā. Viņš uzskata, ka Nīderlandes iestāžu patvēruma jomā praksē netiek ievērota prasība par individuālu vērtējumu attiecībā uz konkrētā patvēruma meklētāja personīgās līdzdalības līmeni.

96. Savukārt *H. F.* apgalvo, ka Nīderlandes iestādes patvēruma jomā viņam ir piemērojušas izslēgšanas noteikumu, pamatojoties tikai uz to, ka *KhAD* viņš pildījis vienkāršu ar loģistiku saistītu funkciju⁵⁶.

50 Spriedums, 2010. gada 9. novembris (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 87. punkts).

51 Spriedums, 2017. gada 31. janvāris (C-573/14, EU:C:2017:71, 72. punkts).

52 Skat. it īpaši *UNHCR* pamatnostādnes, 10.–13. punkts, kā arī 18.–23. punkts, kā arī *UNHCR* pamatojuma piezīmi, 50.–75. punkts.

53 Skat. arī *UNHCR* pamatojuma piezīmi, 50.–56. punkts.

54 Spriedums, 2010. gada 9. novembris (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 88.–99. punkts). Kaut gan šis spriedums attiecas uz Direktīvas 2011/95 12. panta 2. punkta b) un c) apakšpunktos – kas atbilst Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas b) un c) punktam – minēto izslēgšanas noteikumu piemērošanu, Tiesas piemērotā argumentācija un no tās izrietošais secinājums, manuprāt, attiecas arī uz izslēgšanas noteikumu, kas paredzēts šo tiesību normu a) apakšpunktā.

55 Spriedums, 2010. gada 9. novembris, *B* un *D* (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 97. punkts).

56 *H. F.* atsaucas uz dokumentu, kurš pievienots lietas materiāliem, ko lietā C-366/16 Tiesai iesniegusi iesniedzējtiesa, un kurā *UNHCR* ir publiski apšaubījis Nīderlandes prakses, kas izpaužas kā pieņēmums par izslēgšanas noteikumu piemērojamību Afganistānas patvēruma meklētājiem, kuri ir bijuši virsnieka vai virsnieka, kas nav pilnvarots, statusā *KhAD*, atbilstību Ženēvas konvencijai. Skat. arī *UNHCR*, “Note on the Structure and operation of the KhAD/WAD in Afghanistan 1978–1992”, 2008. gada maijs.

97. Šajā ziņā es atgādinu, ka, lai gan uzņēmējas dalībvalsts iestādes, pieņemot ierobežojošu pasākumu, nav tiesīgas apšaubīt lēmuma par bēgļa statusa liegšanu pamatotību⁵⁷, tomēr tām ir jāpārbauda, vai elementi, ar kuriem iestādes patvēruma jomā ir pamatojušas šo lēmumu, arī ir tādi, kas var pamatot konstatējumu par draudiem Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta izpratnē.

98. Šīs tiesību normas kontekstā apstākļi, ka attiecīgā persona ir vai iepriekš ir bijusi tādas organizācijas dalībiece, kura ir iesaistīta noziedzīgos nodarījumos, var pamatot konstatējumu par šādiem draudiem tikai tad, ja šis apstākļi liecina par sabiedrisko kārtību vai valsts drošību aizskarošu personisku darbību⁵⁸.

99. Spriedumā *H. T.*⁵⁹ Tiesa pēc analogijas ir piemērojusi spriedumā *B* un *D*⁶⁰ izstrādāto argumentāciju (kura ir izklāstīta šo secinājumu 94. punktā) saistībā ar Direktīvas 2011/95 24. panta 1. punkta interpretāciju. Šajā tiesību normā ir atļauts atteikt uzturēšanās atļaujas izsniegšanu bēglim “pārliecinošu valsts drošības vai sabiedriskās kārtības iemeslu dēļ”. Pēc Tiesas domām, jēdziens “sabiedriskā kārtība” minētās tiesību normas izpratnē nozīmē, ka līdzīgi tam, kas ir paredzēts Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktā, pastāv “faktiski, attiecīgajā brīdī esoši un pietiekami nopietni draudi, kas skar kādu no sabiedrības pamatinteresēm”⁶¹. Tiesa nosprieda, ka šādi draudi nevar tikt pamatoti tikai ar iepriekšējām darbībām organizācijas, kas ir iesaistīta noziedzīgos nodarījumos, atbalstam, neizvērtējot attiecīgā bēgļa individuālo atbildību šo darbību īstenošanā, ņemot vērā konkrētus faktus⁶². Šis secinājums man šķiet esam spēkā attiecībā gan uz Direktīvas 2011/95 24. panta 1. punkta, gan attiecīgā uz Direktīvas 2004/38 27. panta interpretāciju, jo Tiesa spriedumā *H. T.*⁶³ uzskatīja, ka jēdziens “sabiedriskā kārtība” šo divu tiesību normu nozīmē ir jāinterpretē līdzīgi.

100. Tieši iesniedzējtiesām būs jāizvērtē, vai pamatlietās aplūkotie ierobežojošie pasākumi ir vai nav noteikti tāda visu atbilstošo apstākļu kopuma individuāla izvērtējuma beigās, kas pats ir veikts, pamatojoties uz konstatējumiem, kuri ir pamatojuši bēgļa statusa liegšanu attiecībā uz *K.* un *H. F.*, ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus.

b) Par laika, kas pagājis kopš noziegumu iespējamās izdarīšanas, un par tieskums tos atkārtot neesamības nozīmi

101. Noziegumi pret mieru, kara noziegumi un noziegumi pret cilvēci, kuri ir minēti Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktā, parasti apzīmē nodarījumus, kuri ir izdarīti trešajā valstī pirms attiecīgā patvēruma meklētāja ierašanās uzņēmējas dalībvalsts teritorijā. Kā norādījuši *K.*, kā arī Francijas, Nīderlandes un Apvienotās Karalistes valdības, ir ļoti maz ticams, ka šādi noziegumi tiktu atkārtoti šajā dalībvalstī pēc šī pēdējā minētā ierašanās⁶⁴. Tā tas ir, jo, kā ir atzīmējusi *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome), hipotētiski šie nodarījumi ir saistīti ar specifisku šīs trešās valsts ģeogrāfisko, vēsturisko un sociālo kontekstu un it īpaši ar konflikta situāciju šajā valstī.

102. Manuprāt, šie apsvērumi noteikti nav noteicošie tādās situācijās, kādas ir pamatlietās.

57 Ja lēmumu liegt bēgļa statusu izdot kāda cita dalībvalsts, šāda apšaubīšana turklāt būtu nesaderīga ar savstarpējo uzticēšanos, kas ir pamatā sistēmai, kura ir izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regulu (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (OV 2013, L 180, 31. lpp.), kā tas ir uzsvērts šīs regulas preambulas 22. apsvērumā.

58 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 1974. gada 4. decembris, *van Duyn* (41/74, EU:C:1974:133, 17. punkts), kas ir minēts Komisijas norādījumā 3.2. punktā.

59 Spriedums, 2015. gada 24. jūnijs (C-373/13, EU:C:2015:413).

60 Spriedums, 2010. gada 9. novembris (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 88.–99. punkts).

61 Spriedums, 2015. gada 24. jūnijs, *H. T.* (C-373/13, EU:C:2015:413, 77. un 79. punkts).

62 Spriedums, 2015. gada 24. jūnijs, *H. T.* (C-373/13, EU:C:2015:413, 86.–90. punkts).

63 Spriedums, 2015. gada 24. jūnijs (C-373/13, EU:C:2015:413, 77. punkts).

64 Turklāt Tiesa jau ir precizējusi, ka noteikuma attiecībā uz bēgļa statusa liegšanu piemērošana nav atkarīga no “attiecīgajā brīdī esošiem draudiem” konkrētajai dalībvalstij (skat. šo secinājumu 82. punktu).

103. *Pirmkārt*, kā izriet no šo secinājumu 72. punktā minētās judikatūras, apdraudējuma aktualitāte ne vienmēr nozīmē, ka pastāv sabiedrisko kārtību vai valsts drošību aizskarošas darbības atkārtšanās risks. Noteiktos apstākļos darbības pagātnē fakts vien var būt pietiekams, lai pamatotu konstatējumu, ka attiecīgā indivīda personiskā darbība rada draudus, izpildot Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktā minētos nosacījumus.

104. Manuprāt, šie apstākļi ietver situācijas, kurās ierobežojoša pasākuma pamatojumam dalībvalsts atsauca uz tādiem draudiem kādai no sabiedrības pamatinteresēm, kuri nav atkarīgi no noziedzīgās darbības atkārtšanās riska⁶⁵.

105. Šajā gadījumā strīdīgie lēmumu nav tikuši pieņemti, lai novērstu risku, ka K. un H. F. nākotnē uzņēmējas dalībvalsts teritorijā izdara noziegumus pret mieru, kara noziegumus vai noziegumus pret cilvēci. Savukārt šo lēmumu mērķis bija novērst sabiedriskās kārtības un starptautisko attiecību traucējumus, ko varētu izraisīt viņu klātbūtne šajā teritorijā darbību pagātnē, par kurām viņus tur aizdomās, ārkārtīgā smaguma dēļ, un tas notiek neatkarīgi no viņu tagadējās vai nākotnes darbības. Tādēļ, ņemot vērā norādītās pamatintereses, tieši pati tādu personu klātbūtne, kuras tur aizdomās, ka tās kādreiz ir izdarījušas šādus noziegumus, nevis viņu tagadējā vai nākotnes darbība uzņēmējā dalībvalstī rada attiecīgo apdraudējumu. Šāds apdraudējums var atbilst attiecīgajā brīdī esošu [draudu] nosacījumam, kas paredzēts Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktā, jo, kā ir uzsvērušas Nīderlandes un Apvienotās Karalistes valdības, tieši draudiem, nevis attiecīgās personas darbībai, ir jābūt attiecīgajā brīdī esošiem.

106. *Otrkārt*, laiks, kas pagājis kopš attiecīgo noziegumu iespējamās izdarīšanas, lai gan tas ir jāņem vērā, lai pārbaudītu, vai apgalvotajiem draudiem ir attiecīgajā brīdī esošs raksturs⁶⁶, noteikti neatņem šiem draudiem šādu raksturu. Proti, risks, ka sabiedriskās kārtības un starptautisko attiecību traucējumi, ko varētu izraisīt tādas personas klātbūtne dalībvalsts teritorijā, kuru tur aizdomās par to, ka tā ir izdarījusi noziegumus pret mieru, kara noziegumus vai noziegumus pret cilvēci, var turpināt pastāvēt pat tad – un dažkārt vēl jo vairāk tad –, ja šī persona ilgu laikposmu ir bijusi nesodāma. Turklāt noziegumi, kuri ietverti Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktā, nav pakļauti noilgumam saskaņā ar dažādiem starptautisko krimināltiesību instrumentiem⁶⁷.

107. Tad, ja attiecīgo personu individuālās darbības pārbaudē, kas veikta, ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, tiktu konstatēti draudi Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta izpratnē, vēl būtu jāpārbauda, vai attiecībā uz pamatlietās aplūkoto ierobežojošo pasākumu noteikšanu ir ievērots samērīguma princips, kā arī šo personu pamattiesības.

C. Par ierobežojošo pasākumu samērīguma un par to atbilstības tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi izvērtēšanu

108. Savā trešajā jautājumā *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Middelburgā) jautā Tiesai par kārtību, kā ir jāvērtē samērīgums, kas tiek prasīts saistībā ar ierobežojoša pasākuma noteikšanu attiecībā pret indivīdu, kuram agrāk ir ticis liegts bēgļa statuss saskaņā ar Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktu.

65 Manuprāt, tieši šajā perspektīvā ir jāsaprot apgalvojums, kas ietverts Komisijas norādījumu 3.2. punktā, kurā ir noteikts, ka "ļoti svarīgi ir ņemt vērā risku, ka noziegums var tikt izdarīts atkārtoti". Šis apgalvojumam ir nozīme tikai attiecībā uz ierobežojošiem pasākumiem, kuru mērķis ir aizsargāt iedzīvotāju mieru no fizisko drošību pret risku, ka noziedzīga darbība var tikt izdarīta atkārtoti. Tas nav piemērojams ierobežojošiem pasākumiem, kuru mērķis ir kāda atšķirīga veida pamatinterese aizsardzība.

66 Pēc analogijas skat. spriedumu, 2015. gada 11. jūnijs, *Zh. un O.* (C-554/13, EU:C:2015:377, 62. punkts). Proti, saskaņā ar judikatūru draudu esamība Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta izpratnē ir jānovērtē laikā, kad tiek īstenots attiecīgais ierobežojošais pasākums (spriedums, 2004. gada 29. aprīlis, *Orfanopoulos un Oliveri* (C-482/01 un C-493/01, EU:C:2004:262, 77.–79. punkts)).

67 Skat. it īpaši Starptautiskās Krimināltiesas statūtu 29. pantu, kā arī Eiropas Konvenciju par noilguma neatzišanu kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci, kas parakstīta 1974. gada 25. janvārī (*Série des traités européens*, Nr. 82).

109. Šī tiesa it īpaši vaicā, vai faktori, kuri ir minēti Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punktā un pārņemti Komisijas norādījumā 3.3. punktā, ir jāņem vērā šajā kontekstā. Turklāt tā būtībā vēlas noskaidrot, vai pastiprināta aizsardzība, kuru saskaņā ar šīs direktīvas 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu saņem Savienības pilsoņi, kas ir uzturējušies uzņēmējā dalībvalstī iepriekšējos desmit gadus, ir piemērojama K. situācijai.

110. *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome) arī jautā Tiesai par tāda ierobežojoša pasākuma kā strīdīgais lēmums lietā C-366/16 saderību ar Hartas 7. pantu. Tomēr, kā es to izklāstīšu turpinājumā, ierobežojoša pasākuma samērīguma izvērtēšana ir cieši saistīta ar pārbaudi attiecībā uz tā atbilstību pamattiesībām. Šajos apstākļos, lai šai tiesai sniegtu lietderīgu atbildi, tai ir jāsniedz arī atsevišķas norādes par šīs izvērtēšanas kārtību lietas, kuru tā izskata, kontekstā.

1. Par prasību attiecībā uz ierobežojošo pasākumu piemērotību un nepieciešamību

111. Samērīguma princips, kura ievērošana ir noteikta Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktā, nozīmē, ka ikviens ierobežojošs pasākums ir “atbilstošs, lai nodrošinātu sasniedzamā mērķa īstenošanu”, un nepārsniedz “to, kas ir nepieciešams tā sasniegšanai”⁶⁸.

112. Lai izpildītu šīs prasības, uzņēmējai dalībvalstij it īpaši ir jāpārbauda iespēja pieņemt alternatīvus pasākumus, kuri mazāk ietekmētu attiecīgās personas pārvietošanās un uzturēšanās brīvību un kuri būtu tikpat efektīvi, lai nodrošinātu izvīrīto pamatinteresu aizsardzību⁶⁹.

113. Šajā ziņā daži varētu uzdot jautājumu, vai, kā to ir norādījis K. tiesas sēdē, šajā lietā norādītās pamatintereses netiktu labāk apmierinātas, uzņēmējā dalībvalstī veicot kriminālvajāšanu pret attiecīgo personu⁷⁰, ja šai dalībvalstij ir ekstraterritoriāla jurisdikcija šajā nolūkā⁷¹. Attiecīgās personas izraidīšana uz citu dalībvalsti (tāpat kā K. situācijā) vai uz trešo valsti, nepastāvot garantijām, ka tur tā tiks saukta pie atbildības, nav tāda, lai atrisinātu problēmas, kuras saistītas ar iespējamo Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktā norādīto noziegumu iespējamo izdarītāju nesodāmību⁷².

68 Skat. it īpaši spriedumus, 2002. gada 26. novembris, *Oteiza Olazabal* (C-100/01, EU:C:2002:712, 43. punkts); 2008. gada 10. jūlijs, *Jipa* (C-33/07, EU:C:2008:396, 29. punkts), un 2011. gada 17. novembris, *Gaydarov* (C-430/10, EU:C:2011:749, 40. punkts).

69 Spriedumi, 2011. gada 17. novembris, *Aladzov* (C-434/10, EU:C:2011:750, 47. punkts), kā arī, pēc analogijas, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 49. punkts).

70 Šajā ziņā Padomes 2003. gada 8. maija Lēmuma 2003/335/TI par genocīda, noziegumu pret cilvēci un kara noziegumu izmeklēšanu un saukšanu pie atbildības par tiem (OV 2003, L 118, 12. lpp.) preambulas 7. apsvērumā ir noteikts, ka, “saņemot informāciju par to, ka persona, kas pieteikusies uzturēšanās atļaujas saņemšanai, tiek turēta aizdomās par genocīdu, nozieguma pret cilvēci vai kara nozieguma izdarīšanu vai līdzdalību tajā, kompetentām dalībvalstu iestādēm jānodrošina, ka tiek izmeklēti attiecīgie tiesību akti [izmeklētas attiecīgās darbības] un vajadzības gadījumā persona tiek saukta pie atbildības saskaņā ar šīs valsts tiesību aktiem”. Šajā gadījumā tiesas sēdē Nīderlandes valdība ir norādījusi, ka attiecībā uz dažām personām, kurām ir ticis liegts bēgļa statuss, pēc tam Nīderlandē ir veiktas kriminālvajāšanas.

71 Vajadzības gadījumā kriminālvajāšana var tikt uzsākta, pamatojoties uz universālo jurisdikciju. It īpaši četrās 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijās par starptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību līgumslēdzējām valstīm ir noteikts īstenot šo jurisdikciju saistībā ar noziegumiem, uz kuriem attiecas to piemērošanas joma (skat. I Ženēvas konvencijas par sauszemes bruņoto spēku ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu 49. pantu; II Ženēvas konvencijas par jūras bruņoto spēku sastāvā esošo ievainoto, slimo un kuģu avārijās cietušo personu stāvokļa uzlabošanu 50. pantu; III Ženēvas konvencijas par attieksmi pret karagūstekņiem 129. pantu un IV Ženēvas konvencijas par civilpersonu aizsardzību kara laikā 146. pantu). Skat. arī 3. un 7. apsvērumu Padomes 2002. gada 13. jūnija Lēmumā 2002/494/TI par Eiropas sakaru punktu tiklu izveidošanu attiecībā uz personām, kas atbildīgas par genocīdu, noziegumiem pret cilvēci un kara noziegumiem (OV 2002, L 167, 1. lpp.).

72 Šajā nozīmē skat. UNHCR pamatojuma piezīmes 4. punktu, kurā noteikts, ka “universālās jurisdikcijas attīstība un starptautisko krimināltiesu izveide samazina izslēgšanas kā līdzekļa, lai nodrošinātu, ka bēgļi tiek saukti pie atbildības, lomu, kas pastiprina argumentus par labu ierobežošanai pieejai”.

114. Tomēr, manuprāt, ir jāizrāda atturība šajā ziņā un jāatzīst, ka, neskarot atbilstoši starptautiskajām krimināltiesībām dalībvalstīm uzliktos pienākumus īstenot ekstrateritoriālo jurisdikciju⁷³, tās var brīvi pretoties draudiem, ko var radīt tādas personas klātbūtne, kurai ir bijis liegts bēgļa statuss, tai atsakot uzturēšanos tā vietā, lai šo personu nodotu tiesai. Kā to ir norādījusi Apvienotās Karalistes valdība, noteiktos gadījumos dalībvalsts var uzskatīt, ka tā nav spējīga – kaut vai tikai saistībā ar grūtībām savākt pierādījumus un pierādīt atbilstošos faktus – veikt kriminālvajāšanu pret šādu personu⁷⁴. Manuprāt, šie jautājumi pārsniedz izskatāmo lietu ietvaru.

2. Par šajās lietās esošo leģitīmo interešu izsvēršanu

a) Piemērojamie principi

115. Ierobežojoša pasākuma samērīguma prasība atbilstoši Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punktam nozīmē arī to, ka tiek meklēts taisnīgs līdzsvars starp tiesību aizsardzību, kuras Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem izriet no šīs direktīvas, no vienas puses, un uzņēmējas dalībvalsts sabiedrības pamatinteresu aizsardzību, no otras puses⁷⁵.

116. Šāda izsvēršana ir cieši saistīta ar ierobežojošā pasākuma izvērtēšanu pamattiesību, kuru ievērošanu nodrošina Tiesa, aspektā, it īpaši no tiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību viedokļa, kas ir nostiprinātas Hartas 7. pantā un ECPAK 8. pantā⁷⁶. Proti, šīs tiesību normas paredz līdzsvaru starp kolektīvajām interesēm, kuras ir norādītas ieviešanas šajās tiesībās pamatojumam, un attiecīgās personas individuālajām interesēm. Attiecīgā gadījumā tās ir jāaplūko kopā ar pienākumu ņemt vērā bērna interešu prioritāti, kas Savienības tiesībās ir atzīta Hartas 24. panta 2. punktā⁷⁷.

117. Direktīvas 2004/38 27. pants “Vispārīgi principi” attiecas uz ierobežojošiem pasākumiem kopumā. Šajā tiesību normā nav precizēti kritēriji, kuri ir jāņem vērā, lai izvērtētu šo pasākumu samērīgumu un to atbilstību šo pasākumu adresātu pamattiesībām. Savukārt šīs direktīvas 28. panta 1. punkts “Aizsardzība pret izraidīšanu” attiecas uz “lēmumiem par izraidīšanu”, un tajā neizsmeltoši ir uzskaitīti faktori, kuri dalībvalstīm ir jāņem vērā pirms šādu lēmumu pieņemšanas. Tie ietver to, cik ilgi attiecīgais indivīds ir uzturējies uzņēmējas dalībvalsts teritorijā, viņa/viņas vecumu, veselības stāvokli, ģimenes un ekonomisko stāvokli, sociālo un kulturālo integrāciju uzņēmējā dalībvalstī un to, cik stipras saiknes viņu vieno ar izcelsmes valsti.

118. Šie faktori, kas pārņemti arī Komisijas norādījumu 3.3. punktā, lielā mērā atspoguļo faktoros, kuri saskaņā ar ECT judikatūru, kas it īpaši ir izstrādāta tās spriedumos *Boultif* pret Šveici⁷⁸ un *Üner* pret Nīderlandi⁷⁹, ļauj pārbaudīt izraidīšanas pasākuma atbilstību ECPAK 8. pantam.

73 Skat. šo secinājumu 71. zemsvītras piezīmi.

74 Attiecībā uz to problēmu izklāstu, kuras ir saistītas ar valsts tiesu īstenoto smagu starptautisko tiesību pārkāpumu iespējamo izdarītāju kriminālvajāšanu, skat. Genocīda, noziegumu pret cilvēci un kara noziegumu izmeklēšanas un kriminālvajāšanas tīkls, “Stratégie du Réseau génocide de l’UE pour lutter contre l’impunité du crime de génocide, des crimes contre l’humanité et des crimes de guerre au sein de l’Union européenne et de ses États membres”, Hāga, 2014. gada novembris, 15. – 23. lpp.

75 Skat. it īpaši spriedumu, 2004. gada 29. aprīlis, *Orfanopoulos un Oliveri* (C-482/01 un C-493/01, EU:C:2004:262, 95. punkts).

76 Skat. it īpaši spriedumus, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 52. punkts); 2016. gada 13. septembris, *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675, 81. punkts), un 2016. gada 13. septembris, *CS* (C-304/14, EU:C:2016:674, 41. punkts). Saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu, ciktāl tajā ir ietvertas tiesības, kuras atbilst ECPAK garantētajām tiesībām, šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā minētajā konvencijā noteiktajām tiesībām. Tomēr šis noteikums neliedz Savienības tiesībās paredzēt plašāku aizsardzību. Tādējādi, tā kā Hartas 7. pantā ir iekļautas tiesības, kas atbilst ECPAK 8. pantā garantētajām tiesībām, 7. pantam ir jāpiespīr tāda pati nozīme un apjoms kā ECPAK 8. pantam, kā tas ir interpretēts ECT judikatūrā (skat. spriedumu, 2010. gada 5. oktobris, *McB.* (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, 53. punkts)).

77 Spriedumi, 2016. gada 13. septembris, *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675, 81. punkts), un 2016. gada 13. septembris, *CS* (C-304/14, EU:C:2016:674, 36. punkts). Skat. arī ECT, 2014. gada 3. oktobris, *Jeunesse* pret Nīderlandi (CE:ECHR:2014:1003JUD001273810, 109. punkts un tajā minētā judikatūra).

78 ECT, 2001. gada 2. augusts (CE:ECHR:2001:0802JUD005427300, 48. punkts).

79 ECT, 2006. gada 18. oktobris (CE:ECHR:2006:1018JUD004641099, 57. un 58. punkts).

119. Tomēr es uzsveru, ka Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību ierobežojuma samērīguma analīze ne vienmēr sakrīt ar analīzi, kas veikta šīs tiesību normas kontekstā. Proti, ECT judikatūrā par atskaites punktu tiek ņemts tas, ka ECPAK 8. pantā nav garantētas tiesības ārvalstniekam ieceļot un uzturēties kādā īpašā valstī⁸⁰. Turpretī Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem ir tiesības ieceļot un dzīvot uzņēmējā dalībvalstī saskaņā ar Direktīvā 2004/38 paredzētajiem nosacījumiem, un šai dalībvalstij ir jāpamato jebkurš šo tiesību ierobežojums⁸¹. Tādējādi izsveramo kritēriju relatīvais nozīmīgums var atšķirties, ņemot vērā arī šīs direktīvas specifiskos mērķus, starp kuriem, kā izriet no tās preambulas 23. un 24. apsvēruma, ir norādīta šo personu integrācijas uzņēmējas dalībvalsts sabiedrībā pastiprināšana.

b) Par Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punktā minēto kritēriju piemērojamību tādās situācijās, kādas ir pamatlietās

1) Par tādām situācijām kā K. gadījums

120. Kā izriet no materiāliem, kurus Tiesai nodeva iesniedzējtiesa, atzīšana par nevēlamu personu, kas Nīderlandē veikta attiecībā uz K., ietvēra rīkojumu atstāt Nīderlandes teritoriju. Tiesas sēdē Nīderlandes valdība ir apgalvojusi, ka šim pēdējam minētajam var tikt piemērots piespiedu izraidīšanas pasākums, ja viņš neizpilda šo rīkojumu noteiktajā termiņā.

121. Līdz ar to strīdīgais lēmums lietā C-331/16 ietilpst Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punkta piemērošanas jomā, kā to turklāt ir atzinusi šī valdība.

122. Šajā ziņā nav svarīgi, *pirmkārt*, kā minētā valdība ir precizējusi tiesas sēdē, ka K. nav piemērots piespiedu izraidīšanas pasākums. Proti, kā izriet no judikatūras⁸², šī tiesību norma attiecas uz ikvienu pasākumu, kas ir saistīts ar Savienības pilsoņa vai viņa ģimenes locekļa izraidīšanu. Tā nav ierobežota ar to, ka tā attiektos vienīgi uz piespiedu repatriācijas pasākumiem, ar kuriem vajadzības gadījumā tiek īstenoti atsevišķi lēmumi par izraidīšanu, ja šo lēmumu adresāti tos nav izpildījuši brīvprātīgi⁸³.

123. *Otrkārt*, Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punktā uzskaitītie faktori ir jāņem vērā, lai gan, kā tas izriet no lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu teksta un vēl ir jāpārbauda iesniedzējtiesai, Nīderlandē K. nav bijušas citas uzturēšanās tiesības kā tikai pagaidu uzturēšanās tiesības, kas ļauj viņam palikt šajā dalībvalstī, gaidot lēmumu par viņa patvēruma pieteikumiem un par viņa iespējamām pārsūdzībām. Šķiet, ka K. ir palicis Nīderlandē, lai gan tajā viņam nav tiesību uzturēties pēc tam, kad lēmumi par bēgļa statusa liegšanu un par ieceļošanas aizliegumu teritorijā, kuri pieņemti attiecībā uz viņu, ir kļuvuši galīgi⁸⁴.

80 Skat. it īpaši ECT, 2001. gada 2. augusts, *Boultif* pret Šveici (CE:ECHR:2001:0802JUD005427300, 39. punkts).

81 Šajā nozīmē skat. arī Guild, E., Peers, S., un Tomkin, J., *The EU Citizenship Directive, A Commentary*, Oksforda: Oxford University Press, 2014, 267. lpp.

82 It īpaši spriedumos, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 2. punkts); 2012. gada 22. maijs, *I* (C-348/09, EU:C:2012:300, 2. punkts), un 2016. gada 17. marts, *Bensada Benallal* (C-161/15, EU:C:2016:175, 2. punkts), kā lēmumus par izraidīšanu Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punkta izpratnē Tiesa ir aplūkojusi pasākumus, kuri ietver tiesību ieceļot un uzturēties kādas dalībvalsts teritorijā zaudēšanu un ar kuriem attiecīgajām personām ir noteikts atstāt šo teritoriju, citādi tās tiktu no tās izraidītas, lai gan šie draudi netiek konkretizēti.

83 Šajā ziņā es saskatu zināmu analogiju starp jēdzienu "lēmums par izraidīšanu" Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punkta izpratnē un jēdzienu "atgriešanas lēmums", kas pieņemts attiecībā uz trešās valsts valstspiederīgo Direktīvas 2008/115 3. panta 4. punkta izpratnē. Šis pēdējais minētais jēdziens nozīmē "administratīvu vai tiesas lēmumu vai aktu, kurā norādīts vai konstatēts, ka trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanās ir nelikumīga, un noteikts vai konstatēts atgriešanās pienākums". Saskaņā ar šīs direktīvas 8. panta 3. punktu, lasot to kopsakarā ar tās 3. panta 5. punktu, dalībvalsts, lai izpildītu atgriešanas lēmumu, var pieņemt atsevišķu lēmumu vai aktu, kurā ir noteikts izpildīt atgriešanās pienākumu piespiedu kārtā, proti, noteikta fiziska izvešana no tās teritorijas.

84 No lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka vispirms laikposmā, kas šķir viņa ierašanos Nīderlandē 2001. gadā un viņa patvēruma pieteikuma noraidīšanu 2005. gadā, kuru ir apstiprinājusi *Raad van State* (Valsts padome), K. likumīgi ir dzīvojis šajā dalībvalstī pagaidu kārtā, gaidot galīgo lēmumu par šo pieteikumu. Pēc tam K. ir palicis Nīderlandē, neskatoties uz pirmo 2003. gada 15. maija lēmumu par bēgļa statusa liegšanu. Lēmumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu nav precizēts, vai tolaik viņam bija atļauts tajā palikt citā statusā. Visbeidzot, K. neatstāja Nīderlandi pēc otrā lēmuma par bēgļa statusa liegšanu, kurš papildināts ar aizliegumu ieceļot teritorijā un kurš pieņemts 2013. gada 16. janvārī.

124. Šajā ziņā ECT jau ir nospriedusi, ka kolektīvo un individuālo interešu izsvēršana, ņemot vērā visus faktorus, kuri minēti it īpaši spriedumos *Boultif* pret Šveici⁸⁵ un *Üner* pret Nīderlandi⁸⁶, tiek prasīta pat tad, ja attiecīgā persona ir izveidojusi integrācijas saiknes uzņēmējā dalībvalstī, kaut gan šai personai tajā nav uzturēšanās tiesību. Tomēr šis apstāklis var tikt ņemts vērā šīs izsvēršanas ietvaros⁸⁷, kura būs jāveic valsts tiesai.

2) Par tādām situācijām kā H. F. gadījums

125. *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome) ir uzsvērusi, ka H. F. piemērotais lēmums par uzturēšanās atteikumu nebija papildināts ar rīkojumu atstāt teritoriju. Ieinteresētās personas atrašanās Beļģijas teritorijā zināmā mērā tika "pieciesta", tomēr šai pēdējai minētajai tajā nav uzturēšanās tiesību un kāda īpaša statusa⁸⁸.

126. Tādējādi rodas jautājums par to, vai attiecībā uz šāda ierobežojoša pasākuma noteikšanu, lai gan tas nav saistīts ar tā adresāta izraidīšanu, tomēr tiek prasīts ņemt vērā Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punktā uzskaitītos kritērijus.

127. Šajā ziņā es norādu, ka uzturēšanās tiesību liegšana – tāpat kā, lai arī mazākā pakāpē, lēmums par izraidīšanu – var apdraudēt ieinteresētās personas integrēšanos uzņēmējā dalībvalstī un kaitēt tās privātajai un ģimenes dzīvei.

128. Tomēr vairāki Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punktā minētie faktori, piemēram, uzturēšanās ilgums un tas, cik stipras saiknes vieno ar uzņēmēju dalībvalsti, ir cieši saistīti ar integrāciju, kas seko pēc uzturēšanās šajā dalībvalstī. Šajā aspektā šie faktori var būt atbilstoši, lai pārbaudītu tāda ierobežojoša pasākuma samērīgumu un atbilstību Hartas 7. pantam, kas nav saistīts ar ieinteresētās personas izraidīšanu, ja vien tā jau ir spējusi integrēties un pilnveidot savu privāto un ģimenes dzīvi minētajā dalībvalstī tāpēc, ka ir tajā uzturējusies⁸⁹. Kā norādījušas Beļģijas un Apvienotās Karalistes valdības, minētie faktori savukārt ir neatbilstoši, runājot par lēmumiem, kuri saistīti ar pirmo atteikumu ieceļot dalībvalstī. Tad hipotētiski to adresātiem nav bijusi iespēja ne tajā integrēties, ne tajā veidot privāto un ģimenes dzīvi.

129. Komisijas norādījumu 3.3. punktu, kurā ir norādīts, ka Direktīvas 2004/38 28. panta 1. punktā uzskaitītie faktori ir jāņem vērā, veicot jebkuru ierobežojošo pasākumu šīs direktīvas 27. panta izpratnē, es izprotu, ņemot vērā šos apsvērumus. Manuprāt, šis punkts nozīmē, ka šie faktori ir jāņem vērā, ciktāl tie ir nozīmīgi konkrētajā gadījumā.

85 ECT, 2001. gada 2. augusts (CE:ECHR:2001:0802JUD005427300, 48. punkts).

86 ECT, 2006. gada 18. oktobris (CE:ECHR:2006:1018JUD004641099, 57. un 58. punkts).

87 Skat. it īpaši ECT, 2011. gada 3. novembris, *Arvelo Aponte* pret Nīderlandi (CE:ECHR:2011:1103JUD002877005, 55. un 59. punkts), un 2014. gada 3. oktobris, *Jeunesse* pret Nīderlandi (CE:ECHR:2014:1003JUD001273810, 108. punkts un 113.–123. punkts). Spriedumos, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 53. punkts); 2016. gada 13. septembris, *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675, 86. punkts), kā arī 2016. gada 13. septembris, *CS* (C-304/14, EU:C:2016:674, 42. punkts) Tiesa starp faktoriem, kuri ir jāņem vērā, lai pārbaudītu ierobežojoša pasākuma samērīgumu un tā atbilstību pamattiesībām, ir minējusi arī uzturēšanās likumīgo raksturu.

88 Kā Tiesa ir uzsvērusi 2010. gada 9. novembra spriedumā *B un D* (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 110. punkts), bēgļa statusa liegšana personai nenozīmē, ka būtu jāpauz nostāja par jautājumu, vai šī persona var tikt izraidīta uz savu izcelsmes valsti. Situācijas, kurās personai nav ne atļauts uzturēties, ne arī to var izraidīt, var rasties, ja Hartas 4. pants vai ECPAK 3. pants – kuri nepieļauj nekādu atkāpi – liedz to izraidīt uz valsti, kurā pastāv reāls risks, ka šī persona tiek pakļauta spīdzināšanai vai necilvēcīgai un pazemojošai attieksmei. Lēmumā par prejudiciāla jautājuma uzdošanu nav precizēts, vai neiespējamība izraidīt H. F. izriet no šiem noteikumiem.

89 Zināmā mērā tas var būt saderīgi ar secinājumu, kas izdarīts 2000. gada 9. novembra spriedumā *Yiadom* (C-357/98, EU:C:2000:604, 43. punkts), ka lēmums atteikt uzturēšanos, kas pieņemts attiecībā uz Savienības pilsoni pēc tam, kad viņš vairākus mēnešus ir palicis attiecīgās dalībvalsts teritorijā, gaidot lēmumu par savu pieteikumu, nevar tikt pielīdzināts ieceļošanas atteikumam 8. panta izpratnē Padomes 1964. gada 25. februāra Direktīvā 64/221/EEK par īpašu pasākumu saskaņošanu attiecībā uz ārvalstnieku pārvietošanos un dzīvesvietu, kas ir attaisnojami ar sabiedrisko kārtību, valsts drošību un veselības aizsardzību (OV 1964, 56, 850. lpp.), kas pēc tam tika atcelta. Šāds lēmums bija jāizskata kā "lēmums par izraidīšanu" šīs direktīvas 9. panta izpratnē, un attiecībā uz to šajā ziņā bija jāparedz plašākas procesuālās garantijas. Ģenerāladvokāts F. Ležē [*P. Léger*] (secinājumi lietā *Yiadom* (C-357/98, EU:C:2000:174)) šādas pieejas atbalstam bija konstatējis, ka "personai, kas atrodas valsts teritorijā arī tad, kad tā gaida savas situācijas noregulēšanu, objektīvi ir vairāk iespēju izveidot sociālās, personīgās vai profesionālās saites nekā personai, kura vēl nav šķērsojusi robežas. Kopumā tā ir vairāk integrējusies uzņēmējā valstī".

130. Pieeja, kuru es ierosinu, atspoguļo arī ECT judikatūru, kurā noteikts, ka sabiedriskās kārtības interešu un individuālo interešu “taisnīga līdzsvara” pārbaude ir piemērojama, izvērtējot, kā līgumslēdzēja valsts ievēro gan savus “negatīvos pienākumus” neierobežot indivīda tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi, izraidot viņu no savas teritorijas, gan “pozitīvos pienākumus”, kuri indivīdam ļauj efektīvi īstenot šīs tiesības, it īpaši, piešķirot uzturēšanās tiesības. Turklāt, kā izriet no šīs judikatūras, šo divu pienākumu kategoriju nodalījums nav precīzi definējams⁹⁰.

131. Turklāt ECT jau ir izvērtējusi lietu, kuras faktiskie apstākļi bija analogi lietas C-366/16 apstākļiem. Nolēmums *K. pret Nīderlandi*⁹¹ attiecās uz tāda izraidīšanas pasākuma atbilstību ECPAK 8. pantam, kuru noteikusi Nīderlande attiecībā uz Afganistānas valstspiederīgo, kam ir bijis liegts bēgļa statuss, piemērojot Ženēvas konvencijas 1. panta F daļu, un kura izpilde bija tikusi apturēta. Kā izriet no šī nolēmuma, šādā kontekstā iepriekš aprakstītā “taisnīga līdzsvara” pārbaude joprojām ir piemērojama.

132. Tomēr starp faktoriem, kuri ir jāņem vērā šajā nolūkā, ECT ir minējusi to, kādā mērā ar attiecīgo valsts pasākumu faktiski tiek ierobežota ģimenes dzīve. Šajā ziņā tā ir precizējusi, ka būtiska nozīme var tikt piešķirta faktam, ka ieinteresētajai personai nepastāv risks ne tikt izraidītai no uzņēmējas valsts teritorijas, ne attiecīgi tikt šķirtai no ģimenes⁹².

133. Manuprāt, šim elementam ir nozīme arī saistībā ar ierobežojošā pasākuma samērīguma pārbaudi Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkta kontekstā, kas būs jāveic iesniedzējtiesai. Tomēr es piebildīšu, ka elementiem, kuri ir saistīti ar attiecīgās personas integrāciju, ir būtiska nozīme šīs tiesību normas piemērošanai, ņemot vērā Direktīvā 2004/38 izvirzītos mērķus⁹³.

3. Par 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta piemērojamību situācijai, kādā ir K.

134. *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Middelburgā) ir norādījusi, ka *K.* nepārtraukti ir uzturējies Nīderlandē vairāk nekā desmit gadus kopš strīdīgā lēmuma lietā C-331/16 pieņemšanas brīža⁹⁴. Tādējādi šī tiesa vēlas noskaidrot, vai viņš var izmantot pastiprinātas garantijas pret izraidīšanu, kuras ir paredzētas Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā, kas arī ir samērīguma principa izpausme⁹⁵.

135. Kā tas ir minēts šīs direktīvas preambulas 23. un 24. apsvērumā, ar to ir izveidota tāda pakāpēs sadalīta aizsardzības sistēma pret izraidīšanu, kas ir atkarīga no integrācijas pakāpes uzņēmējā dalībvalstī. Šī integrācijas pakāpe kaut kādā ziņā objektīvi tiek prezumēta atkarībā no uzturēšanās ilguma šajā dalībvalstī. Jo ilgāks ir šis laiks, jo tiek uzskatīts, ka izveidojušās integrācijas saiknes uzņēmējas dalībvalsts sabiedrībā ir ciešākas, un tādējādi jo pilnīgāka ir aizsardzība pret izraidīšanu⁹⁶.

90 Skat. it īpaši ECT, 2011. gada 28. jūnijs, *Nunez* pret Norvēģiju (CE:ECHR:2011:0628JUD005559709, 68. punkts); 2011. gada 3. novembris, *Arvelo Aponte* pret Nīderlandi (CE:ECHR:2011:1103JUD002877005, 53. punkts), kā arī 2014. gada 3. oktobris, *Jeunesse* pret Nīderlandi (CE:ECHR:2014:1003JUD001273810, 106. punkts).

91 ECT nolēmums, 2012. gada 25. septembris (CE:ECHR:2012:0925DEC003340311, 42. punkts). Šajos apstākļos ECT ir apšaubījusi prasītāja “upura” statusu ECPAK 34. panta izpratnē un ir uzskatījusi, ka, pat ja viņam būtu bijis šis statuss, Nīderlandes iestādes nav pieļāvušas kļūdu, meklējot līdzsvaru starp esošajām kolektīvajām un individuālajām interesēm.

92 ECT nolēmums, 2012. gada 25. septembris, *K. pret Nīderlandi* (CE:ECHR:2012:0925DEC003340311, 47. punkts).

93 Skat. šo secinājumu 119. punktu.

94 Nīderlandes valdība apstrīd faktu izklāstu, ko ir veikusi iesniedzējtiesa attiecībā uz *K.* uzturēšanās Nīderlandē nepārtrauktību. Šis jautājums būs jānoskaidro šai tiesai. Tādējādi Tiesai ir jāpamatojas uz faktu pieņemumu, uz kuru ir balstīts lēmums par prejudiciālu jautājumu uzdošanu (skat. šo secinājumu 16. zemsvītras piezīmi)

95 Šajā nozīmē skat. Direktīvas 2004/38 preambulas 23. apsvērumu, kā arī Komisijas 2008. gada 10. decembra ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei par to, kā tiek īstenota Direktīva 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā (COM(2008) 840, galīgā redakcija, 9. lpp.).

96 Skat. ģenerālvokāta Ī. Bota [*Y. Bot*] secinājumus lietā *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:322, 45. punkts).

136. Tieši šajā aspektā ne tikai šīs direktīvas 28. panta 1. punktā ir prasīts ņemt vērā uzturēšanās ilgumu, lai pārbaudītu izraidīšanas pasākuma samērīgumu, bet arī šī panta 2. un 3. punktā attiecīgi ir paredzēts, ka personu var izraidīt no uzņēmējas dalībvalsts tikai “nopietnu sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumu dēļ”, ja tajā tā ir ieguvusi pastāvīgas uzturēšanās tiesības, un “pamatojoties uz nopietniem valsts drošības apsvērumiem”, ja tajā tā ir uzturējusies desmit gadus pirms šāda pasākuma noteikšanas.

137. *K.* situācija ietver īpašus apstākļus, jo šis pēdējais minētais ir uzturējies Nīderlandē pirms Savienības pilsoņa statusa iegūšanas pēc tam, kad Horvātijas Republika bija pievienojusies Savienībai. Turklāt, kā esmu uzsvēris šo secinājumu 123. punktā, lēmumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu, šķiet, ir norādīts, kas vēl ir jāpārbauda iesniedzējtiesai, ka *K.* ir uzturējies Nīderlandē, lai gan tajā viņam nav uzturēšanās tiesību.

138. Šajā ziņā es uzskatu, *pirmkārt*, ka fakts, ka šis uzturēšanās laikposms ir pirms Horvātijas Republikas pievienošanās Savienībai, kā tāds neizslēdz, ka tas tiek ņemts vērā, lai aprēķinātu *K.* uzturēšanās ilgumu Nīderlandē Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta piemērošanas nolūkos.

139. Spriedumā *Ziolkowski un Szeja*⁹⁷ Tiesa ir nospriedusi, ka, neskarot iespējamās pārejas posma noteikumus aktā par šīs dalībvalsts pievienošanās Savienībai⁹⁸, kādas dalībvalsts valstspiederīgā uzturēšanās laikposmi kādas citas dalībvalsts teritorijā, kas ir pavadīti pirms šīs pirmās dalībvalsts pievienošanās Savienībai un ir pavadīti, ievērojot Direktīvā 2004/38 paredzētos nosacījumus, ir jāņem vērā pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanai otrajā dalībvalstī atbilstoši šīs direktīvas 16. panta 1. punktam.

140. Tiesa uzskata, ka tā tas ir, jo Direktīvas 2004/38 normas ir jāpiemēro attiecībā uz situāciju, kas ir radušās pirms dalībvalsts, kuras valstspiederība ir attiecīgajai personai, pievienošanās Savienībai, un tādējādi pirms šīs direktīvas transponēšanas dienas tajā, tagadējām un turpmākajām sekām. Manuprāt, šī argumentācija ir piemērojama arī saistībā ar minētās direktīvas 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta interpretāciju.

141. Tomēr, *otrkārt*, kā ir norādījušas Nīderlandes valdība un Komisija, apstākļi, ka *K.* nav uzturēšanās tiesību, kas viņam ļauj likumīgi dzīvot Nīderlandē saskaņā ar šīs dalībvalsts tiesībām, pieņemot, ka tas būtu pierādīts, manuprāt, radītu šķērslī ar šo tiesību normu piešķirtās aizsardzības izmantošanai.

142. Šajā ziņā Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta formulējumā nav precizēts, vai uzturēšanās laikposms, kas rada tiesības uz aizsardzību pret izraidīšanu atbilstoši šai tiesību normai, nozīmē vienīgi likumīgas uzturēšanās laikposmus. Šajā ziņā šis formulējums atšķiras no šīs direktīvas 16. panta 1. punkta formulējuma, kurā ir paredzēts, ka vienīgi piecu gadu nepārtrauktas un “likumīgas uzturēšanās” laikposms ļauj iegūt pastāvīgas uzturēšanās tiesības un no tām izrietošo aizsardzību pret izraidīšanu, kas paredzēta minētās direktīvas 28. panta 2. punktā. Kā izriet no Direktīvas 2004/38 preambulas 17. apsvēruma, šīs direktīvas 16. panta 1. punktā minētā prasība par likumīgu uzturēšanos

97 Spriedums, 2011. gada 21. decembris (C-424/10 un C-425/10, EU:C:2011:866, 60.–62. punkts). Tiesa ir atkārtoti norādījusi šo secinājumu 2012. gada 6. septembra spriedumā *Czop un Punakova* (C-147/11 un C-148/11, EU:C:2012:538, 35. punkts).

98 Akta par Horvātijas Republikas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem [LES], [LESD] un [Euratom līgumā] (OV 2012, L 112, 21. lpp.) V pielikumā ir ļauts dalībvalstīm pārejas posmā atkāpties no dažām Direktīvas 2004/38 normām.

nozīmē ne tikai to, ka par attiecīgo personu nav bijis pieņemts lēmums par izraidīšanu, bet arī to, ka šī uzturēšanās ir atbilstoša nosacījumiem, kuri izriet no minētās direktīvas⁹⁹. Tiesa vēl nav risinājusi jautājumu par to, vai uzturēšanās laikposms, kas vajadzīgs, lai izmantotu Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā paredzēto aizsardzību, arī ietver šo nosacījumu ievērošanu¹⁰⁰.

143. Atturēšos vispārīgi izteikties par šo jautājumu, jo attiecībā uz lietas C-331/16 izskatīšanu tiek prasīts vienīgi precīzāk noteikt, vai šajā uzturēšanās laikposmā ir ietverti uzturēšanās laikposmi, ko ieinteresētā persona ir pavadījusi pirms dalībvalsts, kuras valstspiederība tai ir, pievienošanās Savienībai, lai gan tai nav uzturēšanās tiesību, kas tai ļautu likumīgi dzīvot uzņēmējā dalībvalstī saskaņā ar šīs pēdējās minētās valsts tiesībām.

144. Manuprāt, uz šo jautājumu ir jāatbild noliedzoši.

145. Šajā ziņā es norādu, ka Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkta mērķis, kā ir noteikts tās preambulas 23. un 24. apsvērumā, ir aizsargāt pret izraidīšanu personas, kuras faktiski ir integrējušās uzņēmējā dalībvalstī. Šai tiesību normai ir pašai savs mērķis, kas ir saistīts ar Savienības pilsoņu integrācijas veicināšanu tajā¹⁰¹, un tā ir plašāka par garantijām, kuras izriet no Hartas 7. panta un ECPAK 8. panta.

146. Saskaņā ar Tiesas judikatūru noteicošais kritērijs, lai novērtētu, vai ieinteresētās personas integrācijas saiknes uzņēmējā dalībvalstī ir pietiekami pārlicinošas, lai tā izmantotu aizsardzību, kas ieviesta ar Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktu, ir tas, vai šī persona ir uzturējusies šajā dalībvalstī desmit gadus pirms lēmuma par izraidīšanu¹⁰².

147. Tomēr Tiesa nav izslēgusi to, ka saistībā ar šādu novērtējumu tiek ņemts vērā ikviens kvalitatīvs elements. Tādējādi spriedumā *G.*¹⁰³ tā ir nospriedusi, ka ieslodzījuma laikposmi netiek iekļauti desmit gadu tā uzturēšanās laikposma aprēķinā, kurš rada tiesības uz aizsardzību, kas paredzēta Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunktā. Protams, valsts tiesību noteikumu par ārvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos neievērošana nav uzskatāma par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Tomēr Tiesas piemērotā pieeja ietver to, ka tiek atzīta tādu noteiktu kvalitatīvu elementu ņemšana vērā, lai gan ļoti ierobežotā veidā, kuri ir saistīti ar integrāciju, kas ir vajadzīga, lai izmantotu šo aizsardzību, tāpat kā integrācija, kam ir galvenā nozīme ar šīs direktīvas 16. panta 1. punktu ieviesto pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanā¹⁰⁴.

148. Šajā ziņā Tiesa spriedumā *Dias*¹⁰⁵ ir nospriedusi, ka attiecībā uz uzturēšanās laikposmu uzņēmējas dalībvalsts teritorijā, kas pavadīts pirms Direktīvas 2004/38 stāšanās spēkā, nepastāvot nekāda veida uzturēšanās tiesībām, integrācijas saikne ar šo dalībvalsti ir apšaubāma. Līdz ar to šāds laikposms nav jāņem vērā pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas nolūkos.

99 Šie nosacījumi it īpaši ietver nosacījumus, kuri minēti Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punktā par pietiekamu līdzekļu pieejamību, lai nekļūtu par uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas slogu. Skat. spriedumu, 2011. gada 21. decembris, *Ziolkowski* un *Szeja* (C-424/10 un C-425/10, EU:C:2011:866, 47. punkts).

100 Lietā C-424/16 (OV 2016, C 350, 19. lpp.), kas pašlaik tiek izskatīta, Tiesai ir iesniegts saistīts prejudiciālais jautājums, kurā *Supreme Court of the United Kingdom* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa) tai jautā, vai pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšana Direktīvas 2004/38 16. panta un 28. panta 2. punkta izpratnē ir priekšnosacījums, lai izmantotu aizsardzību, kas paredzēta šī pēdējā minētā panta 3. punkta a) apakšpunktā. Savos secinājumos apvienotajās lietās *B* un *Secretary of State for the Home Department* (C-316/16 un C-424/16, EU:C:2017:797, 59. punkts) ģenerāladvokāts M. Špunars [*M. Szpunar*] ir ierosinājis Tiesai sniegt apstiprinošu atbildi uz šo jautājumu.

101 2010. gada 23. novembra spriedumā *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 50. punkts) Tiesa ir norādījusi, ka jautājumi, kuri saistīti ar Savienības pilsoņa integrāciju, bez viņa individuālajām interesēm skar arī Savienības intereses vispār.

102 Spriedumi, 2010. gada 23. novembris, *Tsakouridis* (C-145/09, EU:C:2010:708, 31. punkts), un 2014. gada 16. janvāris, *G.* (C-400/12, EU:C:2014:9, 23. punkts).

103 Spriedums, 2014. gada 16. janvāris (C-400/12, EU:C:2014:9, 32. un 33. punkts).

104 Skat. spriedumus, 2011. gada 21. jūlijs, *Dias* (C-325/09, EU:C:2011:498, 64. punkts), un 2014. gada 16. janvāris, *Onuekwere* (C-378/12, EU:C:2014:13, 25. punkts).

105 Spriedums, 2011. gada 21. jūlijs (C-325/09, EU:C:2011:498, 55. un 63. punkts).

149. Manuprāt, šāda pati loģika nozīmē to, ka persona, ja tā pirms Savienības pilsoņa statusa iegūšanas pagaidu kārtā ir uzturējusies uzņēmējā dalībvalstī, lai gan tās valsts tiesībās tas nav atļauts, nevar atsaukties uz faktisku integrāciju, kas tai var radīt tiesības uz augstāka līmeņa aizsardzību pret izraidīšanu, kura paredzēta Direktīvā 2004/38. Tas tā ir it īpaši tad, ja, kā šajā lietā, attiecīgais indivīds attiecīgā lēmuma par izraidīšanu pieņemšanas datumā ir uzturējies uzņēmējas dalībvalsts teritorijā, neievērojot iepriekš attiecībā uz viņu noteikto pasākumu saistībā ar ieceļošanas aizliegumu.

V. Secinājumi

150. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, es ierosinu uz *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Midelburgā, Nīderlande) un *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome, Beļģija) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK, 27. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka fakts, ka Savienības pilsonim vai viņa ģimenes loceklim iepriekš ir bijis liegts bēgļa statuss, piemērojot Ženēvas konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļas a) punktu, lai gan ar to automātiski nevar pamatot konstatējumu par faktiskiem, attiecīgajā brīdī esošiem un pietiekami nopietniem draudiem, kas skar kādu no sabiedrības pamatinteresēm, šajā ziņā var tikt ņemts vērā ar nosacījumu, ka apstākļi, kuru rezultātā ir piemērota šī tiesību norma, liecina par personisko darbību, kas rada šādus draudus.

Šajā ziņā uzņēmējai dalībvalstij ir jāveic attiecīgā indivīda personiskās darbības individuāls vērtējums, it īpaši ņemot vērā iestāžu patvēruma jomā vērtējumus attiecībā uz viņam pārņemto noziegumu smagumu, šī pēdējā minētā personiskās līdzdalības līmeni šo noziegumu izdarīšanā, kā arī iespējamu kriminālatbildības nepiemērošanas iemeslu esamību.

Tas, ka nepastāv risks, ka uzņēmējā dalībvalstī attiecīgais indivīds atkārtoti izdarīs tāda veida noziegumus, kas norādīti Ženēvas konvencijas 1. panta F daļas a) punktā, tāpat kā tas, ka ir pagājis nozīmīgs laikposms kopš šādu noziegumu iespējamās izdarīšanas, pats par sevi nav pretrunā konstatējumam par faktiskiem, attiecīgajā brīdī esošiem un pietiekami nopietniem draudiem, kas skar kādu no sabiedrības pamatinteresēm;

- 2) Direktīvas 2004/38 27. panta 2. punkts, lasot to kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka jebkuram ierobežojumam, ko dalībvalsts ir noteikusi attiecībā uz Savienības pilsoņa vai viņa ģimenes locekļa pārvietošanās un uzturēšanās brīvībām, ir jāatbilst samērīguma principam, un saistībā ar to ir jāievēro šī indivīda tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi. Šajā kontekstā šai dalībvalstij ir jāizsver šāda ierobežojuma pamatojumam norādīto pamatinteresu aizsardzība, no vienas puses, un minētā indivīda intereses, kuras ir saistītas ar šo brīvību īstenošanu, kā arī privātās un ģimenes dzīves veidošanu, no otras puses. Minētajai dalībvalstij it īpaši ir jāņem vērā faktori, kuri ir minēti šīs direktīvas 28. panta 1. punktā, ciktāl tie ir atbilstoši attiecīgajai īpašajai situācijai;
- 3) Direktīvas 2004/38 28. panta 3. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka desmit gadu uzturēšanās laikposmā uzņēmējā dalībvalstī, kurš rada šajā tiesību normā noteiktās tiesības uz aizsardzību pret izraidīšanu, netiek ietverti laikposmi, kuru laikā Savienības pilsonis pirms dalībvalsts, kuras valstspiederība viņam ir, pievienošanās Savienībai ir uzturējies uzņēmējā dalībvalstī, lai gan tas viņam nebija atļauts saskaņā ar šīs dalībvalsts tiesībām.